ина мазайло

медія миколи куліша

УСРР
Державне видавництво

М. КУЛІШ

МИНА МАЗАЙЛО

КОМЕДІЯ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
1929

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Укр. Друку", „Картковому репертуарі" та інших покажчиках Української Книжкової Палати

Перша Друкарня
Державного Видавництва України
імени Г. І. Петровського
Харків
ДВУ

Укрголовліт № 2284. 1/VI 1929. Зам. № 1429. Тираж 5000.

ДІЄВІ ЛЮДИ

Мина Мазайло, службовець Донвугілля
Лина, його дружина
Рина, дочка
Мокій, син
Уля Россоха, Ринина подруга
Мотрона Розторгуєва, сестра Мазайлихи
Тарас, брат Мазайлів
Тертика, Губа, Аренський — комсомольці
Баронова-Козино, колишня клясна дама
Дід-запорожець
Дід-чумак
Дід-селянин

1

Нарешті Уля прийшла. Рина до неї, од люстра:

— Ой, Улю, ой тільки Улю, і тобі не сором! Я жду тебе, жду, жду! Нерви як не луснуть, серце знемоглося. Ти не можеш з'явить собі, що в нас у кватирі робиться!.. Це ти купила нові рукавички? За скільки?.. Що тільки, Улю, робиться! Братик мій Мокій вже збожеволів од своєї укрмови, ти розумієш?

Уля тільки на двері — і собі до люстра. Виглянулась. Примружила очі:

— За три сорок!

Рина до люстра. Зробила трагічні очі:

— І, мабуть, уб'є папу. За три сорок? Дешево... Або папа його, бо вже третя лямпочка перегоріла — так пише по-українському, цілу ніч пише, ти розумієш, навіть вірші пише!

Уля повернулась од люстра:

— Що ти кажеш?

Рина до люстра, перехристилась:

— От на! А папа не то що од Мокія укрмови слухати не хоче, а навпаки — наше малоросійське прізвище змінити хоче і вже напитує собі вчительку, щоб могла навчити його правильно говорити по-руському, наприклад: не сапоги, а спаґі...

Уля навіть од люстра відійшла:

— Так?

РИНА

— А Мокій не тільки не зна про це, а навпаки — мріє, — ти розумієш? — мріє до нашого прізвища Мазайло додати ще Квач.

Уля аж сіла:

— Та що ти кажеш?

— А папа ще зранку пішов до загсу на вивідки, чи можна змінити прізвище і чи має він право заставити Мокія, ти розумієш? Мокій про це нічого не зна, розумієш? Мама пише секретного в цій справі листа до тьоті Моті в Курськ, щоб тьотя Мотя негайно (*гукнула в двері*) Мамо, на хвилинку!.. (*до Улі*) як найскоріше приїхала, ти розумієш? Розумієш тепер, що в нас у кватирі робиться!

2

Увійшла мати. Рина до неї:

— Ти написала листа?

МАТИ

— Уже й одіслала.

РИНА

— Жаль! Я оце подумала: ніхто й не подума, що одного листа мало. Треба телеграму! (*Нервово заломила руки, подивилась у люстро, як вийшло*). Треба негайно телеграму вдарити! Те-ле-гра-му!

Мати теж заломила руки. В люстро:

— Навіщо телеграму, коли я вже витратила десять копійок — послала листа?

РИНА

— Ой мамо, яка ти, їй-богу!.. Та поки там тьотя одержить листа, ти знаєш що у нас тут статися може? Знаєш?.. (*Виразно*). Все! А ти кажеш — навіщо... Тільки телеграму! Зараз піди й напиши!

Мати пішла

УЛЯ

— Слухай, Ринко! Невже і прізвище в загсі міняють?

— А ти думала де? Тільки в загсі! Прізвище, ім'я, по батькові, все життя тепер можна змінити тільки в загсі, розумієш? Ой Улю, ой Улюню! Коли ти мене любиш, зроби так, щоб Мокій закохався у тебе. Може, він кине свої українські фантазії, може, хоч прізвище дасть поміняти...

— Ха-ха! Хіба це поможе?

— Поможе. Закохуються ж так, що на розтрату йдуть, про партію забувають і не абихто... Улюню! Золотко!

— Ти серйозно?

— Серйозно.

— Не зможу я цього зробити.

— Чого?

— Ну просто не зможу. Хіба я така?

— Зможеш! У тебе чарівні очі, чудесні губи, прекрасний бюст. Ти його одним махом закохаєш.

— Це тобі так здається.

— От на! Він мені навіть якось сам казав, що в тебе на прочуд гарні очі.

— Серйозно?

— Серйозно! Тим гарні, казав, що іноді нагадують два вечірні озерця в степу.

Уля в люстро:

— Що ти кажеш?
— От на!

Уля роздумливо, мрійно:

— Два вечірні озерця.

Рина підкреслено:

— Не забувай — в степу.

Уля роздумливо - критично:

— Два вечірні озерця... Хоч це й поетично, проте... Знаєш, яку партію знайшла собі Оля Семихаткова?
— Ну?
— Комуніста. Молодий ще, двадцяти трьох нема, але стаж надзвичайний! Надзвичайний! Що літа відпочиватиме в Криму. А там не два озерця — море. Два моря! Чорне й Каспійське. Крім того, він сам з металістів, мускулатура в його... Оля каже, як обніме, то щось надзвичайне: немов, каже, гарячий удав... А кругом — немов якийсь тропічний ліс. Температура — 40!

РИНА

— Ото ж почни з Мокія, Улько,— практику матимеш, як треба закохувати. Думаєш, що Оля Семихаткова ото так зразу й взяла комуніста? Практику мала, з комсомольцями тощо. А наш Мокій теж у комсомолі скоро буде, розумієш?

Уля зацікавлено:

— Серйозно?
— Вже на збори ходить.

3

Увійшла мати. Рина:

— Написала?

МАТИ

— „Курськ. Коренной ринок, 36, Мотроні Розторгуєвій. Негайно, негайно приїзди. Подробиці листом. Сестра Лина". Я вмисне написала двічі „негайно", щоб вона, як тільки одержить телеграму, так щоб і їхала...

РИНА

— А подробиці листом навіщо?

МАТИ

— Як навіщо? Щоб з них наперед довідалась, що ж таке у нас робиться...

РИНА

— Ну, то вона й ждатиме листа.

Мати з досади прикусила язика. Тоді:

— То я хотіла, щоб не пропали даром ті десять копійок, що на лист витратила.

РИНА

— Дай я покажу, як писати! *(Вголос).* Курськ, Корений — це так, ринок можна викинути: знають і так. *(Подумала).* Мрія воскресла. Папа міняє...

МАТИ

— Не папа, а Мина. Телеграма од мене.

РИНА

— Не заважай! Мені — ніколи!.. Мрія воскресла. Мина міняє прізвище. Мокій збожеволів укрмови. Станеться катастрофа. Приїзди негайно. *(До матері).* Розумієш тепер, як треба писати? На, перепиши й одішли! *(Мати вийшла. Рина до Улі).* Тепер ти розумієш? Жах! Ой Улюню! Молю тебе, благаю — закохай!

Уля схвильовано:

— Ну як я почну, чудійко ти? Сама знаєш, який він серйозний, ще й український. Ну як до його підступитися? З якого боку?
— З якого?
— Так.
— З українського.
— Не розумію. Як це?
— А так, що тільки з українського.

Уля подумала

— Ти, я бачу, Рино, дурна. Та в його ж іншого боку й нема, а ти кажеш — тільки з українського. Він же з усіх боків український.

Рина подумала. Раптом:

— Ха-ха! Ти дурна!
— Серйозно?
— Серйозно дурна! А я що тобі кажу: тільки з українського. Це й значить, що в його другого боку нема, що він кругом український.

Уля розсердилася:

— Як так, то я й розуміти не хочу! Взагалі! Бо все це дурниці взагалі.

Рина побачила — лихо:

— Улю! Золотко! Ти не дурна!

Уля до люстра:

— Не хочу! Не можу! Не знаю, як...
— Я покажу як. Ось я зараз покличу його і покажу, як почати.
— Ні, ні!
— Побачиш, що зможеш. Ось я зараз покличу. Він зразу розсердиться, нахнюпиться, це правда. Та я знаю, як до його підійти, з якої сторони він одмикається. Дурненько, не бійся! Я тобі дам потайний ключик, я покажу стежечку до його сердечка.
— Ні, ні! Я не розумію! Не розумію!

Тоді Рина надхненно, вививно:

— Не віриш? А хочеш, Улько, і він тебе поведе сьогодні в кіно?

Як всяка Уля, Уля — кіноманка:

— Ти серйозно?

Рина не така, щоб назад. Перехристилась, немов збираючись у воду пірнути:

— От на! Тільки ти, Улю, не зірвись. Що не казатиму я, то немов з твого бажання, розумієш?

Можеш навіть мовчати, тільки підтакни коли, кивни головою, усміхнися. А далі — сама побачиш...

Постукала в двері до брата:

— Моко! Вийди на хвилинку! Чуєш, Моко?

Уля ледве чутно, одними рухами:

— Рино, не треба! Золотко, не треба!..

Побачила, що та не слуха подбігла до люстра. Очевидно хотіла зробити очі озерцями Не вийшло. Вхопилась за серце

4

Увійшла мати. До Рини голосно й авторитетно:

— Тьотя не одержить такої телеграми!

РИНА

— Цс-с... Чого?

Мати тихше:

— А того, що в їй тринадцять слів, ти розумієш? Треба скоротити.

5

Увійшов Мокій, юнак з чорним висипом під носом і по підборіддю, з мрійними, але злими очима. Хотів гримнути на сестру, та побачив, що вона не одна:

— Ну?

Рина зробила знак матері, щоб та негайно вийшла. Мати вийшла. Рина до брата:

— Ти, здається, знайомився колись. Моя подруга — Уля Розсоха.

Уля одними губами:

— Розсохина.

Рина з натиском

— Розсоха!

Мокій незґрабно подав руку:

— Гм...

РИНА

— На хвилинку, Моко. Улі страшенно вподобалось українське слово — бразолійний, а я не знаю, що воно значить. Яка його тяма?

Мокій хмуро, недовірливо:

— Бразолійний, ти хочеш сказати?

Рина до Улі:

— Як, Улю?.. Ах, так! Бразолійний! Бразолійний!

Мокій уважніш подивився на Улю. Кахикнув. Тоді глухо:

— Бразолійний — темносиній. (*До сестри*). Більш нічого? (*Взявся йти*)

Рина до Улі:

— Бразолійний — темносиній, розумієш, Улю! (*До брата*). Уля каже, що воно звучне таке, свіже — бразолійний. Бразолійний.

Мокій до Улі. Стримано:

— Ви де чули, чи вичитали це слово?

Уля розгубилась

— Я?.. Я не зна... Воно мені просто взяло й вподобалось...

Рина перехопила:

— Улі ще одно подобалось слово... (*До Улі*). Яке ще тобі подобалось слово?. Здається... ну, як? Бренить — ти казала?

УЛЯ

— Бренить.

РИНА

— Що таке — бренить, Моко?

Мокій м'якше:

— А, бренить. По-руському — звучить. Та тільки одним словом „звучить" його перекласти не можна. Бренить має... (*До сестри, нахмурившись*). Стривай! Ти мене колись за це слово вже питала...

Рина здивовано

— Я?

Мокій суворіше:

— Авжеж питала. Просила, щоб я підлоги за тебе навощив, і перед тим питала.

РИНА

— Невже ж питала? Тепер пригадую. (*До Улі*). Пам'ятаєш, ти вже раз у мене за це слово питала... (*До брата*). А я у тебе спитала для Улі, та забула. (*До Улі*). Пам'ятаєш?

УЛЯ

— Аж двічі! Рина сказала, що ви добре знаєте українську мову, а мені саме тоді вподобалось це слово, і воно мені, не знаю чого, — страшенно вподобалось. Спитала у Рини: що таке... звучить?..

Рина перебила:

— Бренить! Отоді я, Моко, й спитала тебе. Нуда ж. Ти ще, пригадую, сказав, що бренить — якесь надзвичайне слово...

Мокій до Улі:

— Бренить має декілька нюансів, відтінків. По-українському кажуть: орел бренить. Це значить — він високо-високо, ледве видко — бренить.

Уля примружила очі. Рина до Улі:

— Ти розумієш?

Уля кивнула головою. Мокій м'якше:

— Можна сказати — аеро бренить. А от іще кажуть: сніжок бренить. Це, як випаде, а тоді зверху, в повітрі, ледве примітний такий, бренить.

Рина до Улі:

— Ти розумієш?

Уля ніжно усміхнулась. Мокій розворушився:

— Або кажуть — думка бренить. Це треба так розуміти: тільки-тільки береться, вона ще неясна —

бренить. Спів бренить. Це, наприклад, в степу далеко ледве чути пісню...

Уля мрійно:

— Бренить.

Мокій з гумором:

— Губа бренить. Так на селі й кажуть: аж губа бренить, так цілуватися хоче.

УЛЯ

— А знаєш, Рино? Мені справді вподобалось це слово.

РИНА

— Серйозно?

УЛЯ

— Серйозно!

РИНА

— Браво! Ти, я бачу, тепер зрозуміла, як і що. (*До Мокія*). Між іншим, Уля страшенно любить українські кінокартини і написи... каже, що вони якісь... (*До Улі*). Які, Улю?..

УЛЯ

— Надзвичайні.

Рина до Мокія:

— Ти розумієш?

МОКІЙ

— На жаль, гарних українських кінокартин дуже мало... Дуже мало!

РИНА

— Оце ж вона і прийшла спитати, про оце ж і просить, щоб я з нею пішла сьогодні в кіно. А мені ніколи, розумієш?..

МОКІЙ

— Гм... Бачиш, мені треба сьогодні ввечері на комсомольські збори... На жаль, не можу, бо треба на комсомольські збори... Я пішов би, та мені треба на збори комсомолу.

РИНА

— Я б сама з нею пішла, та коли ж її цікавить не так картина, як написи до неї: чи чистою укрмовою написано, чи робленою, попсованою... (*До Улі*). Я не знаю, чого тебе це цікавить?

Уля здивовано:

— Мене?..

РИНА

— Не однаково — чи чистою, чи робленою?..

МОКІЙ

— Авжеж не однаково! От, наприклад, написи в Звенигорі — краса! Стильні, поетичні, справжньою українською мовою писані. А подивіться ви на написи по других кінокартинах. Олива з мухами! Немов нарочито псують таку прекрасну, таку милозвучну мову...

Рина до Улі

— От хто б тобі розказав, Улю! От хто б відповів на всі твої щодо української мови запитання!

Мокій до Улі:

— Бачите, мені треба на збори комсомолу... А вас справді цікавить все це? Українська мова і... взагалі?

УЛЯ

— Взагалі страх як цікавить!

РИНА

— Як стане коло української афіші: читає - читає, думає - думає, чи справжньою написано мовою, чи фальшивою... Я гукаю — Улю! Улю!

Мокій до Улі, приязно:

— Серйозно?

Уля почервоніла:

— Серйозно!

МОКІЙ

— А знаєте, я сам такий. Побачу ото неправильно писану афішу, вивіску або таблицю — і досади тобі на цілий день. А які жахливі афіші попадаються, як перекручують українську мову!..

УЛЯ

— Серйозно?

МОКІЙ

— Серйозно перекручують! Серйозно!.. Та ось я вам покажу одну таку афішку — помилуєтесь. (*Побіг і вернувся, щоб справити чемність*). Вибачте, я зараз... На хвилинку... Такої афішки ви ще... (*Побіг*).

Рина до Улі:

— А що! Ще один захід — і ти, Улько, сьогодні в кіно. Ти тепер розумієш, як з ним треба поводитися? От тільки я забула попередити тебе, що не всяке українське він любить, розумієш? Раз на іменини думаю — що йому купити, який подарунок? Купила малоросійську сорочку й штани. Так, ти знаєш, сокирою порубав.

Уля пошепки:

— Що ти кажеш?

— От на... От що, Улюню! Ти котись зараз просто до його в кімнату, розумієш? Бо тут він покаже тільки афішу, а там у його словники, книжки, Хвильові всякі, Тичини. Хоч до вечора розпитуйся, залюбки відповідатиме. Побачиш яку книжку — і питай. Побачиш якогось там Хвильового — і питай, а тоді в кіно... Ну, а там вже ти сама знаєш, як і що. Іди! Дай я тебе перехристю!

Уля до люстра. Від люстра під хрест. Тоді раптом стала:

— А що, як не так спитаю? Не попаду на його смак?

РИНА

— Попадеш.

УЛЯ

— Ну як? Як? Коли мені здається, що „стоїть гора високая“ краще за Тичину.

Рина на мить замислилась, потьмарилась. Раптом обличчя їй засвітилося:

— Прекрасно! — Оце і май на увазі: що тобі подобається, то йому не подобається, і навпаки. Розумієш?

Уля добрала розуму:

— А не помилюся?

РИНА

— Ні!

Уля боязко підійшла до Мокієвих дверей. Постояла. І таки пішла. Рина до люстра:

— Ху! Слава богу.

6

Увійшла мати

РИНА

— Ну, що там у тебе з телеграмою? Написала?

МАТИ

— Вже й одіслала. Домаху попросила, щоб віднесла. Тільки я скоротила...

РИНА

— Як же ти скоротила?

МАТИ

— Так, як я одна тільки вмію. Вийшло коротко й дешево. Ось копія: „Курськ, Корений, 36. Катастрофа. Мока українець. Приїзди. Лина. Негайно приїзди“. Все...

РИНА

— Ха-ха! Та тьотя ніколи не одержить такої телеграми!

МАТИ

— Не вигадуй дурниць! Це тобі досадно за тринадцять?

РИНА

— Та кому телеграма? Кореному ринкові?

МАТИ

— Тьоті ж: Корений, 36. Катастро...

Прикусила язика, аж позеленіла. Тоді:

— Ну що ж тут такого? На Кореному ринку догадаються, що ця телеграма до тьоті Моті.

Рина за копію:

— Ослице! Дай я допишу!

Мати вирвала назад:

— Я сама!

РИНА

— Дай, кажу!

МАТИ

— Я сама, кажу!

Знову задзвонив дзвоник. Тепер уже мати вискочила в коридор. Повернулась бліда, ще більш схвильована:

— Папа прийшов...

7

Ускочив Мазайло. Подивився гарячими, надхненними очима:

— Дайте води!

Випив води. Помацав серце:

— Думав, не переживе...

Мазайлиха і Рина

— Ну?
— Не міняють?

МАЗАЙЛО

— В радіо читають, в анатоміях пишуть: серце — орган, що гонить кров, орган кровогону. Нічого подібного! Серце — це перш за все орган, що передчува і вгадує. Однині вірю йому, а більш нікому в світі. Серйозно кажу!

Мазайлиха та дочка і собі за серце:

— Поміняли?
— Не міняють?

МАЗАЙЛО

— Ще як підходив до загсу — думалось: а що як там сидить не службовець, а українець? Почує, що міняю, так би мовити, його українське — і заноровиться. На зло тобі заноровиться. І навпаки думалось: а що як сидить такий, що не тільки прізвище,— всю Україну змінив би. А що як і такий, що що йому до твого прізвища, — до себе він байдужий підчас служби, себто сидить — нічого не бачить і себе не поміча? А що як такий, думалось, що почне з діда-прадіда? А що як не той і не другий, не третій?... А що як і той, і другий, і третій?.. І серце, серце вже тоді передчуло. Там сидів... (*випив води*) од усіх вищезгаданих — середній.

МАЗАЙЛИХА

— Котрий же?
— Середній од усіх, кажу! Арихметично-середній, по-моєму. Увійшов...

РИНА

— Хто?

МАЗАЙЛО

— Я! Він сидів. Спитав сухо, якимсь арихметичним голосом: „Вам чого?“ Я до його. І раптом відчув, що вся кров мені збігла в ноги і стала. А серце, як дзвін на пожар: бев-бев-бев... І десь немов як справді пожар — зайнялося. Палахкотить... Питаю і не чую свого голосу: чи можна, кажу, змінити прізвище? Він подивився і знов: „Вам чого?“ — арихметичним голосом. Як чого? Як чого? — заскакало огненно в голові. Сорок три роки, кажу,

носю я це прізвище, і воно як віспа на житті — Мазайло!.. Ще малим, як оддав батько в город до школи, першого ж дня на регіт взяли: Мазайло! Жодна гімназистка не хотіла гуляти — Мазайло! За репетитора не брали — Мазайло! На службу не приймали—Мазайло! Од кохання відмовлялися — Мазайло! А він знову: „Вам чого, питаю?“

МАЗАЙЛИХА

— Мене обдурив: я покохала не Мазайла, а Мазалова, чом не сказав?

РИНА

— І тепер сміються, регочуть — Мокрина Мазайло, не сказав?

МАЗАЙЛО

— Я нічого не сказав. То мені лише здавалось, що питаю, кажу. А вийшло так, що я стояв перед ним і мовчав. Мені заціпило...

МАЗАЙЛИХА

— Було б голкою вколотися.

МАЗАЙЛО

— Хтось одвів мене до дверей. Все як в тумані. Не знаю, де я, чого прийшов. Серця вже не чую. І раптом воно тьох! — перед очима якесь писане оповіщання... Немов не я, немов хтось другий за мене чита—(серце!). Список осіб, що міняють своє прізвище. Минько Панас на Міневрина Павла. Читаю, не розумію. Вайнштейн Шмуель-Калман-Беркович на Варшиних Самойла Миколайовича — читаю: Засядь-Вовк на Волкова — читаю. Ісидір Срайба — на Алмазова... І тут все прояснилось. Я зрозумів, де я і чого прийшов. Повернувся назад, питаю і чую свій голос: „Скажіть, чи можна змінити своє прізвище і як?“ І чую арихметичний, що далі симпатичний „Можна!“ Отак, і отак... Ура! — крикнуло серце.

Рина радісно і разом погрозливо:

— Цс-с-с...

Показала на двері, де Мокій Мазайло надхненно, але тихіш

— Вра! Вдарило, задзвонило, як на великдень... (*Поцілував жінку*). Отак! (*Дочку*). Отак! (*Знов жінку*). І отак!

Мазайлиха, ледве не плачучи з радости:

— Яке ж тобі прізвище дадуть, Минасю?.. Яке?..

РИНА

— Було б попросити і нам Алмазова...

Мазайло, немов дириґуючи над якимсь невидимим хором:

— Отак і отак! Виберіть прізвище, яке до вподоби.

Жінка і дочка руками, мов крилами птиці, наввипередки:

— Сіренєв! Сіренський!
— Розов! Де-Розе!
— Тюльпанов!
— Фон-Ліліен!

Мазайло, дириґуючи:

— Подайте заяву. На два рублі марок. На публікацію тиждень чи два. Все! (*По павзі, погладивши серце*). Думав—не переживе.

МАЗАЙЛИХА

— З Мокієм що робити, Минасю? Він же і слухати не захоче...

Мазайло раптом перестав дириґувати. Потемнів:

— Він ще не знає?

МАЗАЙЛИХА

— Ні.

Мазайло з радосним гнівом:

— Заставлю! Виб'ю з голови дур український! А як ні — то через труп переступлю. Через труп!.. До речі, де він? Покличте його! Покличте негайно!.. (*Гукнув*). Мокію! Чуєш? Гей, ти!

Дочка спинила:

— Папо! Покищо йому про це — ні слова! До публікації, розумієш?

МАЗАЙЛО

— Тепер не боюсь! Не боюсь! Бо тричі звертавсь я до загсу, тричі допитував... Аж нічого він не може вдіяти. Маю повне, необмежене право змінити не то що своє прізвище — батькове й дідове ім'я й прізвище. Чула?.. Та після цього... Мокію!

ДОЧКА

— Ти, здається, маєш найти собі вчительку?

МАЗАЙЛО

— Правильних проїзношеній?.. Вже знайшов! Найняв! В понеділок прийде на лекцію... Прекрасна вчителька. Рафінадна руська вимова... Прізвище Баронова-Козино.

МАЗАЙЛИХА

— Яка краса!

Дочка до батька:

— І ти думаєш, що Мока, знаючи про зміну прізвища, не вчинить підчас лекції демонстрації, скандалу?

МАЗАЙЛО

— Уб'ю!

МАЗАЙЛИХА

— Минасю, яка грубість!

МАЗАЙЛО

— Ну, вигоню з дому.

ДОЧКА

— Ой, папо, ой тільки, папо! Який ти... Та краще до публікації помовчати. З'яви собі: ти вибираєщ

прізвище — Мокій нічого про це не зна, розумієш? Ти береш лекції „правільних проїзношеній" — Мокій не зна, розумієш? Тимчасом я і мама скликаємо родичів на сімейну раду — Мокій не зна...

МАЗАЙЛИХА

— Сестру мою Мотю з Курська.

ДОЧКА

— Можна буде ще дядька Тараса з Києва.

Мазайлиха жахнулася:

— Тараса Мазайла? Господь з тобою!.. Та чи не в його наш Мокій і вдався! Там такий, що в його кури по-вкраїнському говорять.

ДОЧКА

— Без дядька Тараса! Тьотя й ми натиснемо на Мокія, розумієш, папо?

МАТИ

— Та Мотя одна на його подіє!.. Хіба ти, Минасю, не знаєш, як вона вміє взагалі.

ДОЧКА

— Крім того, ще один план є на Мокія вплинути... Не віриш? А хочеш, папо, і він за тиждень-два кине свої українські мрії? От давай! Тільки ти мовчок. Розумієш?

Жінка нервово:

— Мино!

ДОЧКА

— Абсолютний мовчок на два тижні. Не віриш? Ну, на тиждень, папочко!

Жінка погрозливо:

— Мин-но!

Дочка, поцілувавши батька:

— Пане Сіренський! Розов! Де-Розе! Тюльпанов! Ну?

МАЗАЙЛО

— Ну, гаразд. На тиждень... (*В люстро*). Все одно я скоро скажу... Прощай, Мазайло! Здрастуй...

8

В цей момент підвищений, радісний голос Мокіїв:

— . . . Мазайло - Квач, наприклад.

Вирвався з рипом дверей. Мокій вийшов з Улею. Не помітивши навіть батька, переконував далі, аґітував Улю:

— Мазайло - Квач, Улю! Це ж таке ориґінальне, демократичне, живе прізвище. Це ж зовсім не то, що якесь заялозене, солодко - міщанське: Аренський, Ленський, Юрій Милославський . . . Взагалі українські прізвища ориґінальні, змістовні, колоритні. . . Рубенсовські — от! Убийвовк, наприклад, Стокоз, Семиволос, Загнибога. Загнибога! Прекрасне прізвище, Улю! Антирелігійне! Це ж не то, що Богоявленський, Архангельский, Спасов. А німецькі хіба не такі, як українські: Васерман — Вода чоловік. Вольф — Вовк. А французькі: Лекок - півень . . .

Уля обернулася до Рини

— Ми йдемо в кіно!

II

Два дні згодом Рина допитувала в Улі (перед люстром):

— Ну, як же ти не знаєш, ой Улю! Ти ж з ним до кіна ходила?
— Вчора і завчора.
— Сельтерську воду пила з ним, ти кажеш?
— Навіть із сиропом . . .
— Печива тобі купив?
— Аж п'ять, Рино!
— До самого дому провів?
— До воріт. Ще й постояв трохи.
— І ти не знаєш, як він — закохався, чи? . .

В Улі аж рум'янець спахнув. Перебила Рину рухом - словом:

— Стривай, Ринко!

Рина вижидальним голосом:

— Ну?
— Стривай, я скажу . . . Як пили ми після кіна воду, я на нього глянула, отак . . . Він не мене — отак. Сказав, що по - вкраїнському зрачки — чоловічками звуться.
— Ну?
— Тоді, як ішли додому, я, ти знаєш, спотикнулась, а він — хоч би тобі що. Тільки спитавсь, чи не читала я думи про втечу трьох братів? Там, каже, є такі слова: свої білі ніжки на сире коріння, на біле каміння спотикає. От, каже, де збереглася українська мова.

— Ну?

— Тоді, як повела я його через сквер (це той, де, знаєш, завжди сидять і цілуються), він сказав: як то прекрасно оспівала українська мова кохання: я покрию, каже, свого милого слідочок, щоб вітер не звіяв, пташки не склювали...

— Ну?

— А як вела його повз тих, що, знаєш, вже лежали, він сказав, як вкраїнська мова до того ще й дуже економна та стисла: одна рука в голівоньку, каже, а друга — обняти...

— Ну?

— А біля воріт, як вже розставатися, сказав він мені: ваше прізвище Розсоха — знаєте, що таке Розсоха? Показав на небо — он чумацький шлях, каже, — в розсохах є чотири зірки, то криниця, далі три зірки — то дівка пішла з відрами, в разсохах — каже... А тоді подивився мені в очі, глибоко-глибоко...

— Ну? Ну?

Уля зідхнула:

— Попращався і пішов... Ти не скажеш, Рино, як він — чи хоч трохи закохався, чи...

РИНА

— Та я тебе про це питаю, Улько, тебе... Ой, яка ж ти дурна, розумієш?

УЛЯ

— Коли я дурна, а ти розумна, то скажи мені, щоб ти сказала, коли б ти була — я, а я — ти, себто коли б він тебе отак провожав?

— Що я б сказала?..

— Так.

— Коли б я була ти, а ти — я?

— Так.

Рина осіклась, наморщила лоба. А Уля, як Уля — зраділа:

— Ага! Ага!.. І ти б не знала, що сказати, Рино!

РИНА

— Нуда ж! Бо коли б я була ти, то теж була б дурна.

Уля образилась:

— Як так, то я тебе більш не питатиму, і ти мене не питай...

РИНА

— Улюню, ти не дурна! Золотко, не сердься... Бо й я не знаю... Тільки, знаєш що? Мені здається...

УЛЯ

— Ну?

РИНА

— Він, кажеш, заглянув тобі в вічі, як пили сельтерську?

— Так.

— І біля воріт, як розставались?

— Глибоко заглянув...

— Мені здається, що він закохався.

Уля в люстро:

— Що ти кажеш, Рино?

РИНА

— От на! Принаймні — закохується. Тільки ти, бога ради, поспіши, Улюню, прискор цей процес, розумієш? Треба, щоб він взагалі не вкраїнською мовою мріяв, а тобою, золотко, твоїми очима, губами, бюстом тощо... Ну зроби так, Улю, ну що тобі стоїть?

УЛЯ

— І зробила б, може, та коли ж він чудний такий. Ну чим ти на його вдієш, коли навпаки — він на тебе словами отими тощо... аж пахне.

РИНА

— Він на тебе словами, віршами, ідеологією, а ти на його базою, розумієш? Базою... Тим то і поклалась я на тебе, Улько, що ти маєш такі очі, губи, взагалі — прекрасну базу маєш. Крім того, мене ти слухатимеш, моєї поради. Так, Улюню, так?

Уля випнулась вся. Зідхнула. Мовчки поцілувала Рину. Рина:

— Так!.. Добре, серце, що ти сьогодні наділа більш прозористі панчохи, розумієш? По новій моді. До того ж вони й на колір кращі — якісь манливі, теплі... Чудесно!

Уля перед люстром:

— Що ти кажеш!

РИНА

— Чудесно, кажу — і кличу Мокія...

Уля, звичайно, за серце, до люстра:

— Рино, хвилинку!..

Та Рина вже без уваги на те. Пішла, покликала Мокія: „Моко! Тебе на хвилинку просить Уля..." — сама вийшла.

2

Увійшов Мокій. Певно, читав, бо з книгою, олівцем і сантиметр у руках:

— Гм... це ви?

УЛЯ

— Я... по книжку... А ви думав — хто?

МОКІЙ

— Думав, що це... ви.

В Улі забреніло в грудях:

— Серйозно?.. А я по книжку до вас.
— По яку?

Уля трошки розгубилась:

— По яку? Взагалі по українську книжку.

У Мокія забреніло в грудях:

— Серйозно? Дуже приємно. Радію вами, Улю.
— Серйозно?
— Серйозно. Якої ж вам книжки дати? З поезії? З прози? З наукових, соціяльно-економічних?
— Котру можна буде.

— Вибирайте.
— Ну дайте... яку ви хочете.

Мокій зворушено:

— Та я б хотів, щоб ви всі їх перечитали, Улю!
— А це у вас яка?
— Це?.. Це книжка з української етнографії та антропології.

Уля вже не знала, що далі казати, та:

— Серйозно?

МОКІЙ

— Подивіться.

Уля подивилась:

— Гарна книжка — в палітурках і, здається, з золотим обрєзом...

МОКІЙ

— А знаєте, як по-вкраїнському сказати: з золотим обрєзом?
— Ану, як?

Мокій піднесено:

— Книжка з золотими берегами. Правда — прекрасно?
— Надзвичайно!
— А то іще можна сказати про матерію, що вона з берегами. Фартух дорогий — золоті береги.

Уля щиро:

— Прекрасно!

Мокій зраділо:

— Серйозно?

Уля цілком щиро:

— Надзвичайно! Фартух дорогий, золоті береги... А скажіть, як буде по-вкраїнському „чулкі с розовой каймокой"? Отакі, як у мене. Ось...

Хотіла показати, та засоромилась. Похилилась. Мокій того майже не помітив. Ще більше піднесено:

— Панчохи з рожевими бережками.

УЛЯ

— Надзвичайно!..

Мокій ще більш запалився:

— Ато ще кажуть: миска з крутими берегами. Або пустився берега чоловік, по-руському — на проізвол судьби. Або, нарешті, кажуть, берега дати... Наприклад: треба українській неписьменності берега дати! Ах, Улю. Як ще ми погано знаєм українську мову. Кажемо, наприклад: потяг іде третьою швидкістю, а треба — поїзд третім погоном іде. Погін, а не швидкість. А яка ж вона поетична, милозвучна, що вже багата!.. Та ось вам на одне слово „говорити“ аж цілих тридцять нюансових: говорити, казати, мовити, балакати, гомоніти, гуторити, повідати, торочити, точити, базікати, цвенькати, бубоніти, лепетати, жебоніти, верзти, плести, герготати, бурмотати, патякати, варнякати, хамаркати, мимрити, цокотіти...

Вже втретє дзвонив у сінях дзвоник, коли Мокій та Уля почули. Пішла одчиняти Уля.

3

Вернулась, і з нею увійшла суха, потерта якась дама в довоєнному вбранні. Дама до Улі:

— Я Баронова-Козино. Ваш папа найняв мене проказати йому кілька лекцій з правильних произношеній.

УЛЯ

— Мій папа? У мене нема папи: він помер.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Помер? Ах, боже мій, яке нещастя! І це так несподівано, раптом... Боже мій! Ще завчора він найняв мене і дуже просив прийти на першу лекцію сьогодні.

УЛЯ

— Мій папа вже три роки тому, як помер... То, мабуть, був не мій папа.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Вибачте, я, певно, не туди потрапила, хоча адресу я добре запам'ятала. *(Забурмотіла розгублено).* Холодна гора, ...ская вулиця, № 27, на воротях напис: „У дворі злі собаки“, та собак, казав ваш папа, нема. І справді нема. Кватиря Зама... Майза... Ах, боже мій, чудне таке прізвище...

МОКІЙ

— Може, Мазайла?

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Так! Мазайла! Він ще казав, що не треба запам'ятувати прізвища, бо не сьогодні-завтра має змінити його у загсі на друге...

Мокій аж потемнів:

— Мій папа?.. Прізвище?..

БАРОНОВА-КОЗИНО

— А ви його син?.. Вибачте, не знала. *(До Мокія з підлесливим просміхом).* Хоча ви похожий на вашого папу. Боже, як похожий!.. Скажіть — змінили вам прізвище? Папа ваш так турбувався... Воно справді якесь чудне. Либонь малоросійське?

Мокій глухим, здушеним голосом:

— Однині... *(прокашлявся)* у мене папи нема!

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Як? Ви сказали...

Мокій в натиском:

— Нема, кажу! Нема!..

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Ах, боже мій! Знов, виходить, я не туди потрапила... Як же так? *(Забурмотіла розгублено).* Холодна гора, ...ская вулиця, № 27, „У дворі злі собаки“, кватиря...

4

Увійшов Мазайло. Кинувся до Козино:

— Жду вас, жду!

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Вибачте! Вийшло таке непорозуміння. Сказали — вас нема, що ви вмерли...

Мазайло показав на двері. Не зводячи очей з Мокія, вклонився ще раз Бароновій.

— Так - так... Заходьте. Мокіє! Я матиму з мадам Бароновою - Козино ділову розмову. Мені потрібна ця кімната...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— І я вже була повірила, що ви померли...

Мазайло до Баронової, але вся його увага на Мокієві:

— Дуже приємно... (*До Мокія*). Розумієш?.. (*До Баронової, ще раз вклонившись*). Вибачте. Заходьте...

Баронова - Козино заспокоєно і задоволено:

— Мерсі!

Вийшли. Мокій, ввесь час свердливши батька очима, зірвався з місця. Заходив:

— Ні! Ні!.. Не дам! Не дозволю! І жодної лекції, коли так, жодної лекції правильних проізношеній!

Помітив Улю біля люстра і раптом увесь освітився, сповнився якоюсь ідеєю:

— Так... Бачите тепер, Улю, який я самітний?

УЛЯ

— Серйозно?

— Серйозно, Улю. Рідня — а нема до кого слова промовити, тим паче українського. Слухати не хочуть. (*До дверей*). Так, ні! Буду на зло, на досаду

деклямувати українське слово. (*До Улі*). Не розуміють його краси, а з моєї самотности сміються. Отак і живу, самотію, як місяць над глухим степом, як верства в хуртовину. (*До дверей*). Буду співати, кричати під дверима отут, буду танцювати, свистіти!.. (*До Улі*). Як одлюдник в пустині, як копійка у старця, як мізинець в каліки, як...

Уля захвилювалась:

— Серйозно?

МОКІЙ

— Серйозно! Скоро вже і я скажу за словом поетовим: „Сиди один в холодній хаті, нема з ким тихо розмовляти, ані порадитись. Нема, анікогісінько нема...“ А як хочеться знайти собі такого друга, теплого, щирого, щоб до його можна було примовитись словом з Грінченкового словника та й з власного серця...

Уля вже никла жалощами:

— А як буде у вас подруга, щира і тепла... Навіть гаряча...

МОКІЙ

— Ах, Улю! Мені вже давно хотілось вам сказати...

Уля трепетно:

— Що?

МОКІЙ

— Ще тоді хотілося сказати, як пили ви сельтерську воду, як дивились на зоряну криницю, на дівку з відрами...

УЛЯ

— Що?

МОКІЙ

— Хотілося сказати, а тепер ще охотніше скажу: Улю! Давайте я вас українізую!

Уля ледве не впала. Одскочила:

— Он ви що! Не хочу!

Мокій в наступ:

— Улю! Ви ж українка!
— Боронь боже! Я не українка!
— Українка!
— А нізащо! Ні! Ні!
— У вас прізвище українське — Розсоха!
— Ні!
— Та що там прізвище — у вас очі українські, губи, стан!..

Уля спинившись:

— Очі?

Мокій переконливо:

— Так! Очі, кажу, губи, стан — все українське. Не вірите? Не вірите, Улю? Я вам зараз доведу... Не я, а наука, оця книга, Улю, антропологія вам доведе, що ви справді українка...

Перегорнувши кілька аркушів, почав вичитувати:

— Ось: українці — здебільшого високого росту, стрункі... *(Глянув на Улю).* А ви хіба не струнка? Широкі в плечах (ну, це про мущин), довгоногі... *(До Улі).* Нема гірш, як коротконога жінка! *(Уля непокійно подивилась на свої).* Ні, у вас українські, Улю... *(З книги).* З дуже напігментованою кожею, себто смугляві, пишноволосі або кучеряві... *(Подивився на Улю).* А ви не ймете віри. *(З книги).* Круглоголові, довгобразі, високо та широколобі, темноокі, прямоносі, рот помірний, невеликі уха... *(Подивився на Улю).* Як про вас писано...

Уля розтанула:

— Що ви кажете?

А сама непомітно в люстро!

МОКІЙ

— Ще не ймете віри? Так ось! Брахікефальности пересічний індекс, себто короткоголовість у поляків 82,1, у росіян — 82,3, в українців — 83,2, у білорусів — 85,1...

Обміряв Улі голову:

— У мене, міряв, 83,5, у вас — 83,1 — український індекс, Улю.

Уля серйозно:

— Серйозно?

МОКІЙ

— Науково-серйозно. *(З книги).* Разом з тим, що стрункі та широкоплечі, вони ще груднисті. Пересічний обсяг в грудях як на довжину тіла — 55,04, у росіян — 55,18, у білорусів...

УЛЯ

— А скільки у мене?

Мокій взявся міряти:

— У вас... гм... *(Доторкнувся до грудей).* Вибачте... у вас тут теж український індекс...

Уля вдячно заглянула в книжку:

— Скажіть, а про родинки тут пишеться? У мене ось родинка на шиї... і ще одна є.

МОКІЙ

— Не дочитав ще... Прізвище українське, індекси українські, очі, рот, стан — все чисто українське. Тепер ви вірите, Улю?

УЛЯ

— Вірю.

МОКІЙ

— Отже, дозвольте мені вас українізувати, Улю!

Уля тихо:

— Українізуйте, Моко.

Мокій, взявши Улю за руку:

— Ой, Улю, вивчивши мову, ви станете... що там українкою! Ви станете... більш культурною, корисною громадянкою, от вам клянусь! Ви станете ближче до робітників, до селян та й до мене, а я до вас, от... *(Безпорадно замахав руками).* Над мовою

нашою бренять тепер такі червоні надії, як прапори, як майові світанки. З чудесної гори СРСР її далеко буде чути... По всіх світах буде чути!.. Та от я прочитаю вам зразок народньої пісні. Ви ще не чули такої...

УЛЯ

— Серйозно?

Пішли,

5

Увійшла Мазайлиха з якоюся химерною електричною мухобійкою в руках. Почала ляскати на мух. Поляскавши, вийшла.

6

Мазайло увів Баранову-Козино. Зачинив Мокієві двері. Тоді до Баронової:

— Навіть мух я приказав вибити електричною мухобійкою власного винаходу, щоб навіть мухи нам не заважали. Починайте, будь ласка!

Баронова-Козино захвилювалась:

— Починати?.. Ах, боже мій, — починати... Може, ви почнете?

Мазайло теж захвилювався:

— Ні, ні! Я тепер не можу, ви — моя вчителька. Починайте ви!

Баронова-Козино ще гірш захвилювалась:

— За десять років я так одвикла од цього діла, що... Я вся хвилююсь і не можу почати. Не можу! Ах, боже мій, ну як його почати, як?.. Мені, старій гімназіяльній вчительці...

Мазайло захвилювавсь:

— Починайте так, як ви починали колись, молодою... У хлопчачій чи в дівчачій гімназії працювали?

БАРОНОВА-КОЗИНО

— В дівочій відомства імператриці Марії Теодоровни. Боже мій! Тоді ми всі починали молитвою. Пам'ятаєте молитву перед навчанням?

МАЗАЙЛО

— Молитву?.. Стривайте! Так-так! У нас в городському вчилищі молитву співали... Так-так, всі хором. А хто спізнявся, той після лекцій ще дві години в клясі сидів — без обєда називалось...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— І в нас у гімназії співали... Прекрасно співали. Пам'ятаю слова...

Мокій, прочинивши двері, заляскав електричною мухобійкою.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Ах, боже мій! Невже забула? За десять років. Не може бути... Молитва перед навчанням... Невже забула?

МАЗАЙЛО

— Молитва перед навчанням. Невже забув?.. Ах, господи!.. Преблагий господи!..

Баронова-Козино згадала. Очі засіяли, голос сам заспівав:

— Преблагій господи, нізпошлі нам благодать...

Мазайло, зрадівши, що згадалось, підхопив на весь голос:

— ...духа твоєго свято-о...

Баронова-Козино крізь сльози, з просміхом у голосі, поправила:

— Святаго...

Мокій, прочинивши двері, засвистів. Проте Баронова і Мазайло доспівали разом:

— ...дарствующего і укрепляющего душевниє наші сі-і-ли... даби внімая пре-по-да-ва-є-мо-му нам уче-е-нію возрослі ми тєбє, нашему создателю, во

сла-а-ву, родітєлям же нашім на утєшеніє, церкві і отєчеству на по-оль-зу.

Баронова-Козино на такий голос, як колись казали в клясі після молитви:

— Садітєсь!

Мазайло сів. Баронова-Козино утерла сльози:

— Як вам здаєтся, чи не заспівають ще цієї молитви по школах?

Мазайло сумно:

— Навряд.

Баронова-Козино, розгорнувши стару читанку:

— А я ще пожду. Жду! Жду-у! (*На такий голос, як колись учила*). Розгорніть, будь ласка, книжку на сторінці сорок сьомій...

Дала Мазайлові книжку і методично ждала, поки він шукав сорок сьомої сторінки:

— Знайшли сторінку сорок сьому?

Мазайло глухуватим, як колись у школі, голосом:

— Знайшли.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Читайте вірш „Сенокос“. Читайте голосно, виразно, вимовляючи кожне слово.

Мазайло, обсмикуючись, як колись обсмикувався в школі перед тим як здавати урока, голосно й виразно:

— Пахнєт сєном над лугами...

Баронова-Козино трошки захвилювалась:

— Прононс! Прононс! Не над лу-гамі, а над луґамі. Не га, а ґа...

МАЗАЙЛО

— Над лу-гамі...
— Над луґа-ґа!

— Над луга-га!
— Ґа!
— Га!

Баронова-Козино аж вух своїх торкнулася пальцями:

— Ах, боже мій! Та в руській мові звука г майже нема, а є ґ. Звук г трапляється лише в слові: бог, та й то вимовляється...

Мазайло раптом у розпач вдався:

— Знаю! Оце саме „ге“ і є моє лихо віковічне. Прокляття, якесь каїнове тавро, що по йому мене впізнаватимуть навіть тоді, коли я возговорю не то що чистою руською, а небесною, ангольською мовою.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Не хвилюйтесь, милий! В одчай не вдавайтесь!

МАЗАЙЛО

— О, як не хвилюватися, як, коли оце саме „ге“ увесь вік мене пекло і кар'єру паламало... Я вам скажу... Ще молодим... Губернатора дочь оддаля закохалася мною. Просилася, молилася: познайомте мене, познайомте. Казали: не дворянин, якийсь там регістратор... Познайомте мене, познайомте! Покликали мене туди — як на Аполлона, на мене дивилась. Почувши ж з уст моїх ге... ге...— одвернулась, скривилась.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Я її розумію.
— А мене?
— І вас тепер розумію.

МАЗАЙЛО

— О, скільки я вже сам пробував у розмові казати... кге.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Ґе?

МАЗАЙЛО

— Не міг і не можу... Навряд щоб і ви навчили мене...

Баронова-Козино захвилювалась:

— Ах, боже мій. Та це ж єдиний тепер мій заробіток — ґе... Одним ґе я тепер і живу. Постарайтесь, голубчику. Ну, скажіть ще раз: над лу-ґамі. Над лу-ґамі.

МАЗАЙЛО

— Над лу-кгами. Над лугами.
— Ґамі.
— Гами.
— Ґа.
— Га.

Баронова-Козино до вух, Мазайло до серця — та разом:

— Ху-у-у!

Мокій одчинив двері. Тоді голосно до Улі:

— Прочитайте, Улю (*розгорнув книжку і показав де*), оцю народню пісню. Читайте голосно, виразно і тільки так, як у книжці написано.

Уля, хвилюючись, напружено

— Брат і сестра. Під ґарою над криницею...

МОКІЙ

— Не під ґарою, а під горою... Там написано: під горою. Читайте, будь ласка, як написано.

УЛЯ

— Під ґарою...
— Під горою, го!
— Під ґорою, ґо.
— Го!
— Ґо!
— Де же там, Улю, „ґо", коли в книзці „го" стоїть. Взагалі в українській мові рідко коли звук ґ

подибуємо, хіба що в таких словах, як (*на батьків бік голосно*) ґуля, ґава, ґерлиґа, а то скрізь кажемо г.

Баронова-Козино раптом стрипенулась:

— Стривайте! Стривайте! Я знайшла секрета, як вас навчити. Боже мій, знайшла... Ось як: читайте і де „ге" стоїть — там вимовляйте ка, к.

Мазайло несміливо:

— Ка, ки...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Так! читайте!

МАЗАЙЛО

— Пахнет сеном над лу-камі...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Так! Так!

Мазайло сміливіш:

— Песньой...
— Песней.
— Песней душу веселя, баби з к-раблями рядамі...

Баронова-Козино рівним методичним голосом:

— Не з граблямі, а с грап-лямі.

Мазайло старанно — аж жили напнулись:

— З караб-лямі...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Та ні! У вас тепер не ге, не ґе... Треба казати не з граблямі, а с граплямі, с... Окрім цього, в руській мові там, де звук б не акцентовано, треба його вимовляти як п: с грап-п-лямі...

Мазайло обережно, як по камінцях через воду:

— С крап-лями...
— Мі.
— С к-крап-ля-мі рядамі.
— Так!

Мазайло сміливіш:

— Ходят сено шевеля. Там сухоє убірають, мужічкі є - ко кру - ком...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Не єко, а єво!

МАЗАЙЛО

— Як? Та тут же стоїть буква ги, себто к, а не в.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— В інтеліґентній мові вимовляють єво, а не єго, і не є - хо.

Мокій стрипенувся. Аж підскочив. До Улі:

— Стривайте! Я теж знайшов секрет, як вас навчити. Знайшов! Ось як: читаючи, вимовляйте г як х. Ну, Улю!

УЛЯ

— Під хорою...

МОКІЙ

— Приблизно так.

Уля сміливіш:

— Під хорою над криницею...

МОКІЙ

— Улю, як в книжці написано: над криницею, цею, е... (*Раптом*). Скажіть, Улю, паляниця!

УЛЯ

— Паляниця.

МОКІЙ

— Так! Вірно! Раз паляниця у вас вийшла, це знак тому, що скоро навчитесь мови.

УЛЯ

— Серйозно?
— Серйозно.

Баронова - Козино до знервованого Мазайла:

— А що таке паляниця?

Мокій голосно:

— Український білий хліб.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— А я й досі не знала.

МОКІЙ

— Отож і горе, що їсте, а не знаєте... Читайте, Улю, далі.

Мазайло демонстративно перебив:

— Єво кру - ком на воз вілами кідают, воз растьот, растьот, как дом. В ожиданьї...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— В ажіданьї.
— Ва - жіданьї конь убо - кій точно вкопаний сто... стаїть: уші врозь, дукою нокі і как будто стоя спіт.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Так!

Мазайло голосніш:

— Тольки жучка...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Толька жучка...

Мазайло про себе:

— Ага! Це значить жучку звуть Толя, Толька... (*Голосно*). Толька жучка удалая в рихлом сене, как в валнах...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Прекрасно!

Мазайло — Баронова разом, надхненно:

— То взлетая, то ниряя, скачет, лая впопихах.

У Баронової - Козино чути „впап'хах", у Мазайла — „упопихах".

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Ну, от! Прекрасно!

Мазайло зворушено і глибокодумно:

— Господи, то-єсть преблагій господи! У такому, сказать, маленькому віршикові і така сила правільних проізношеній!

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Запишіть їх — далі ще більш буде!

Мазайло побожно:

— Запишу собі на папері і на серці...

Сів писати, шепчучи, немов молитву: замість г-к, замість к-в, б-п, о-а... Мокій до Улі

Читайте далі.

УЛЯ

— Під хорою над криницею хорювали брат з сестри-цею...

МОКІЙ

— Так.

Уля голосніш:

— Хорювали, обнімалися — слізоньками умивалися. Ходім, сестро, хо-горою...

МОКІЙ

— Так.

Уля голосніш і вільніш:

— Скинемось травою. Ходім, сестро, ще й степами — розвіємось цвітами...

Мокій, як дириґент, що почув фалшиву ноту, замахав благально руками:

— М'якше! М'якше! Цьвітами...

Уля м'яко:

— Цвітами.

МОКІЙ

— Прекрасно.

Уля зворушено:

— Розсіємось цвітами... Будуть люди квіти рвати та нас будуть споминати... *(Крізь сльози)*. Оце скажуть, та травиця, що брат рідний та... *(заплакала)* сестриця...

МОКІЙ

— От вам і маєш... Та чого ви, Улю? Чого?

Уля, плачучи:

— Дуже жалісно. Таке маленьке і яке ж жалісне!..

Мокій, сякаючись:

— Ну, заспокойтесь, Улю, заспокойтесь... Скажіть... п'ятниця...

Уля покірливо:

— П'ятниця...

Баронова-Козино до знервованого й збентеженого вкрай Мазайла:

— Ах, боже мій! Що це таке?

Мазайло звівся, як дракон:

— Ха-ха-ха! Це по-їхньому зветься українізація!

Грякнувши що сили дверима, зачинив Мокієві. Уля здригнулася, скочила, зблідла:

— Ой, що це таке?

Мокій, схопивши ручку з пером в одну руку:

— Ха-ха! Зачиняють двері. Це ж русифікація!

Другою мало не зірвав — розчинив знов двері. Став. Важко нависла передгрозова тиша. Мазайло, ледве стримуючись, до Баронової-Козино:

— З об'єктивних причин доведеться припинити нашу лекцію, одклавши її на завтра. А зараз попрошу вас лише перевірити, чи так я записав *(Почав і заплутався, бо вся його увага на Мокієві)*. Замість к — г, замість г-в, п-б... Наприклад... Наприклад... *(У нестямі)*. Бахнуть сєном єво над лувами?

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Ні, ні! Не треба! Себто треба не так! Я краще сама запишу вам, сама... *(Почала, теж заплуталась)* Замість г-г, замість к-х, б-п... Ах, боже мій, п-б.

Наприклад . . . (*У нестямі*). Граблями єво на воз вілами кідайтє ! . .

Тимчасом Мокій до Улі :

— Завтра, Улю, відбудеться друга наша лекція. При одчинених дверях. А зараз запишіть, будь ласка, запишіть. Замість ґ - г, наприклад (*наливаючись гнівом*) під горою, над криницею . . . (*У нестямі*). У криницю його! У криницю ! . .

6

Вбігли мати й Рина. Мазайло до Мокія :

— Це мене ?

Мокій до батька :

— Тільки тебе.
— У криницю ?
— З новим прізвищем!
— З новим прізвищем ?
— З новим прізвищем! У криницю !

Мати до Рини :

— Чуєш ? . . . (*Трагічно*). Боже мій : почалась катастрофа ! Катастрофа ! Що робити ? (*Почувши дзвінка в сінях*), Підождіть ! Стривайте ! Хтось прийшов ! . .

Побігли в розпачі у коридор. Тимчасом Мокій до батька :

— Ти справді серйозно міняєш наше прізвище ?

МАЗАЙЛО

— Я справді серйозно міняю наше прізвище.

Мокій вдруге :

— Ти . . . наше прізвище міняєш справді, серйозно?

МАЗАЙЛО

— Я наше прізвище міняю справді, серйозно.
— Наше прізвище ?
— Наше прізвище.
— Ти ?
— Я.
— Мазайло ?

МАЗАЙЛО

— Я вже не Мазайло.

МОКІЙ

— Ти вже не Мазайло ? Дак хто ж ти тепер? Хто?

МАЗАЙЛО

— Я ? Я тепер покищо ніхто, але я буду . . .

Рина з дверей голосно, радісно :

— Тьотя приїхала ! Тьотя Мотя приїхала !

Мати назустріч

— Слава богу ! Слава богу ! Спасителька наша приїхала . . .

8

Рина, мабуть, вже поінформувала тьотю про все, бо в дверях тільки доказувала :

— . . . а Мока якось довідався, ви розумієте ? І вже почалась катастрофа, ви розумієте, тьотю ? Почалася . . .

ТЬОТЯ

— Я розумію . . . Я так і знала, але . . . але дозвольте спитати . . .

Мазайло поцілував тьоті руки :

— Пахнєт сєном над лу - камі . . . Ви розумієте? Сьогодні почав. Сьогодні я сприймав першу лекцію... Як до причастя підходив . . . І от (*на Мокія*) він ! Він!..

Тьотя поцілувала Мазайла тричі в лоб :

— Я розумію. Розумію. Я тільки так і в'являла собі, але . . .

Мазайло показав на Баронову-Козино :

— Баронова - Козино. Учителька правільних проізношеній. . .

Тьотя привіталася :

— Ах, я так і знала, але . . .

Рина на Улю:

— Моя подруга — Уля Розсохина.
— Ах, розумію, але...

Мазайлиха до Мокія.

— Моко! Іди ж привітайся з тіткою. Ну?

Мокій мовчки привітався.

МАТИ

— Отакий, як бачиш, Мотенько!

ТЬОТЯ

— Я бачу, я розумію, але що у вас на вокзалі робиться?

Аж скрикнула тьотя, та таким голосом, що всі, навіть і Мокій, затривожились. Мати з переляку перепитала:

— А що?

ТЬОТЯ

— І ви отут сидите і не знаєте?

МАЗАЙЛО

— Та що таке?

ТЬОТЯ

— Не знаєте, що там робиться? Не знаєте, що, там написано?

Майже всі разом:

— Ні...

ТЬОТЯ

— Не бачили, не читали? Харків — написано. Тільки що під'їхала до вокзалу, дивлюсь — отакими великими літерами: Харків. Дивлюсь — не Харьков, а Харків! Нащо, питаюсь, навіщо ви нам іспортілі город?

МАЗАЙЛО

— А-а. Так про це ви спитайте ось у кого (*на Мокія*). Він знає.

Тьотя до Мокія:

— Та-ак?... Навіщо?

МОКІЙ

— Ах, тьотю! За його тільки що взялись, щоб виправити, а ви вже питаєтесь — навіщо?

МАЗАЙЛО

— Чули? (*До Мокія іронічно*). То, може, ти й за наше прізвище візьмешся, щоб виправити?

МОКІЙ

— Не може, а треба! Діда нашого було прізвище Мазайло-Квач — отож треба додати...

Мазайло за серце, як навіжений. Мати ойкнула. Баронова-Козино пальцями до вух — здригнула. Тьотя до Мокія:

— Моко! Моко! Моко!.. Ти справді за те, щоб був не Харьков, а Харків?

МОКІЙ

— Так!

ТЬОТЯ

— І ти справді за... (*бридливо*) за Квача?

Баронова-Козино знов пальцями до вух, знов здригнула. Мокій, побачивши все це:

— Так! За Квача! За три Квача! За сто Квачів! За мільйон Квачів!

Баронова-Козино мало не спритомніла. Мокій вибіг у свою комірку. Тоді всі, крім Улі, до тьоті:

— Ну, що тепер з ним робити? Що?
— Ах, боже мій, що?

МАТИ

— Може, проклясти?

МАЗАЙЛО

— Убити, кажу?

РИНА

— Оженити?

А тьотя ходила Наполеоном і думала. Мати сіла і заплакала:

— І в кого він такий удався? У кого?.. Здається ж і батько, і я всякого малоросійського слова уникали...

РИНА

— Ти ж казала, що він в дядька Тараса вдався.

МАТИ

— Ой, хоч не згадуй. Не дай бог оце трапився б ще він...

Задзвонив дзвоник. Вийшла Рина. Вернулась бліда, перелякана:

— Дядько Тарас приїхав...

Мати й Мазайло з жахом:

— Що?

— Не пускай його! Скажи — нас нема!.. Нас арештовано!

9

Дядько Тарас на дверях:

— А де у вас тут витерти ноги?

Всіх як заціпило.

ТАРАС

— Чи, може, й ви мене не розумієте, як ті у трамваї.. Тільки й слави, що на вокзалі Харків написано, а спитаєшся по-нашому — всяке на тебе очі дере... Всяке тобі штокає, какає — приступу немає. Здрастуйте чи що!

III

Третього дні Рина зустріла Улю на порозі:

— Ой, Улю! Ой тільки Улю!.. Наступає вирішальний момент. Вирішальний, ти розумієш? Зараз у нас буде дискусія — чи міняти прізвище, чи ні. Тьотя Мотя викликала Моку на дискусію.

Уля до люстра, як жадібна до води:

— Що ти кажеш!

Рина то до Мокієвих дверей, то до Улі бігаючи:

— На дискусію, ти розумієш? А Мокій — не дурень — напросив ще комсомольців, ти розумієш? Що з цього вийде — не знаю. Мабуть, жах, жах і тільки жах. Добре хоч з дядьком посварився за стрічку, за якийсь там стиль, чи що, ти розумієш? Од самого ранку гризуться.

Прислухались. Чути було Мокієвого голоса: — Вузьколобий націоналізм! Шовінізм все це! — Вигукував дядьків: — Не шовінізм, бельбасе, а наше рідне, українське!

— Як у тебе з ним, Улько, питаю? Невже ще й досі не прикохала? Невже нічого не вийде? Невже тьотя Мотя правду каже, що тепер Мокія і взагалі мущину лише політикою й можна обдурити?

Уля новим якимсь голосом:

— Нічого подібного! Ах, Рино!

Рина, зачувши цього голоса:

— Що, Улюню? Що?

— Що? Ти знаєш, як по-українському кажуть: ночью при звьоздах не спітся?

— Ну?

— Зорію. Правда, прекрасно звучить?

РИНА

— Це ж ти до чого?.. Та невже ти... Невже ти, Улько, замість закохати Мокія та сама ним, ідійотко, закохалася?

Уля зашарілась:

— Ні, ні...

— Як ні, коли ти саме кажеш, що вночі не спиш, зорієш уже, чи як там по-українському!..

— Та ні!

РИНА

— Признавайся, Улько, щоб я по-дурному надій не плекала... Ти мені скажи, прикохаєш ти його, одвадиш од українських усяких дурниць, пригорнеш його на свій, себто на наш, бік?.. Улю! Ти вчора з ним гуляла, ну, невже нічого не вийшло?.. Улюню! Ще раз молю і благаю! Благаю, Улько, розумієш? Уговтай, Моку,— ні, — власкав його, улести, укохай! Ну, коли так не береться — припусти його до себе ближче, зовсім близько, припусти до всього, розумієш!

— Серйозно?

— Та бодай і серйозно!.. Тільки щоб не стала жінкою, а так... на межі його паси, на межі... Затумань йому голову, захмели, щоб як п'яний ходив!.. Щоб ідійотом ходив!

— А знаєш, Рино, жінка по-вкраїнському дружиною зветься?

— Ну?

— І знаєш, дружина — це краще, як жінка, чи супруга, бо жінка — то значить рождающая, супруга ж

по-українському — пара волів, а дружина... Ось послухай: рекомендую — моя дружина, або: моя ти дружинонько!

Рина вже не знала, що їй казати на таке Улине безглуздя:

— Ну, бачу я...

А Уля вже в захопленні:

— Або по-українському — одружитися з нею... Це ж не те, що жениться на ней, розумієш, Ринусько! Одружитися з нею, чуєш? З нею... Тут чується зразу, що жінка рівноправна стоїть поруч з чоловіком; це краще, як жениться на ней,— ти чуєш? На ней, на...

РИНА

— Дуреля ти! Чи одружиться хто з тобою, чи жениться на тобі — однаково будеш: не на і не поруч, а під, під, ідійотко! Та це ти вже, я чую, од Моки набралася! Бачу, він тебе, а не ти на такі фантазії навів. Чую — він тобі такого наказав, начитав...

Уля хотіла виправитись:

— Ні, Ринко, я вже сама про це вичитала...

Рина до неї:

— Са-ма?!.

Уля од неї в другу кімнату. Побігли.

2

Із Мокієвих дверей задом вийшов дядько Тарас:

— Нехай ми шовіністи, нехай... Проте ми росейщини в нашій мові ніколи не заводили, а ви що робите? Що ви робите, га? Є своє слово універсал, а ви маніфеста заводите, є слово УНР, а ви Усерер пишете? Га? Га?.. Рідне слово пристрой ви на апарат обернули, а забули, як в народній мові про це говориться? Забули, що без пристрою й блохи не вб'єш, забули, а ви думаєте — апаратом, га?

По газетах читаю — слово просорушка за шеретовку править... І це така українізація, питаюсь, га? Самі ви ще не шеретовані і мова ваша радянська не шеретована...

Мокій з дверей:

— Нашеретували, наварили просяно-пшеничної досить, аж солодом взялися. Засолодились, дядю. Годі! Не завважайте. Тепер треба її із заліза кувати. Із сталі стругати...

Дядько до дверей:

— З якої? Ви ж свою в Югосталь оддали!..

МОКІЙ

— Шовінізм!

Зачинивши двері, прибив дядькові носа. Од такої несподіванки, од такої образи дядько аж ногами затупав:

— Га, питаюсь, га? *(Одійшов).*

3

Увійшли: тьотя Мотя в новому платті, Мазайлиха, Рина, Уля. Дядько Тарас, не помітивши їх:

— Українозатори! А чого б головного командувателя війська України та Криму на головного отамана або й на гетьмана не перекласти? Хіба б не краще виходило: Здрастуйте, козаки! Здоров був, пане головний отамане або й гетьмане! *(Побачив тьотю Мотю, Мазайлиху, дівчат).* Це я у його питаюсь. *(Іронічно).* А чому б ще вам, кажу, нашого головного командувателя України та Криму на головного отамана або й на гетьмана не перевести? По-їхньому, бачте, краще виходило: здрастуйте, товариші козаки! Здоров, здоров, товаришу головний отамане!.. Чули таке?

ТЬОТЯ МОТЯ

— Та як вони сміють до наших козаків як до своїх товаришів звертатись?

ДЯДЬКО

— А я ж про що кажу?

4

Увійшов Мазайло. За ним Баронова-Ковино. Тьотя Мотя до Мазайла:

— Та ще й по-українському. Всі козаки говорили по-руському. Донські, Кубанські, Запорізькі. Тарас Бульба, наприклад...

Дядько Тарас витріщивсь:

— Хто?

ТЬОТЯ

— Тарас Бульба, Остап і Андрій — і я не знаю, як дозволив ваш Харківський Наркомос виступати їм і співати по-українському, та ще де?.. У городській опері. Ето... Ето ж просто безобразіє!

Дядько Тарас нарешті очувся, аж захлинувся:

— Тарас Бульба? Бульба Тарас? Остап? Андрій? Га?

ТЬОТЯ

— Що?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Говорили по-московському?

Тьотя холодно:

— Що з вами!

ДЯДЬКО ТАРАС

— По-московському, га?

ТЬОТЯ

— А ви думали, по-вашому — по-хохлацькому?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Тарас Бульба?.. Ніколи в світі! Тільки по-вкраїнському! Чуєте? Виключно по-вкраїнському...

ТЬОТЯ МОТЯ

— Єтого нє может бить!

— Га?

— Єтого нє может бить!

— Доводи?

— Доводи? Будь ласка,— доводи. Да єтого нє может бить, потому што єтого нє может бить нікада!

Задзвонив дзвоник. Рина затулила одною рукою рота тітці, другою — дядькові.

— Ой... Цс-с-с... Це комсомольці прийшли.

Тьотя з-під Рининої руки до дядька:

— Отак ви скоро скажете, що й Гоголь говорив, що й Гоголь ваш?..

ДЯДЬКО

— Він не говорив, але він... боявся говорити. Він — наш. (*Пішли*)

5

Увійшли комсомольці: один — з текою, другий, чубатий і міцний,— з футбольним м'ячем і третій, маленький, кученький,— з газетою. Роздивились.

ТОЙ, ЩО З ГАЗЕТОЮ

— Та-ак... Обставинки суто міщанські.

ТОЙ, ЩО З ТЕКОЮ

— Чи варто й ввязуватися?..

ТОЙ, ЩО З М'ЯЧЕМ

— Парень просив — треба помогти...

Той, що з текою, подививсь у люстро. Зробив серйозну мину.

— До того ж і темка: зміна прізвища! Та хай собі міняють хоч на Арістотелів, нам що! Радвлада не забороняє. Навпаки — потурає та й причинами не цікавиться ніколи.

Той, що з м'ячем, постукотів пальцем у лоб того, що з текою:

— Аренський! Навіть Кузьма Прутков сказав: — дивись в коріння речей...

Той, що з газетою, теж постукотів:

— І собі в голову, коли що кажеш. Зміна прізвища у міщанина...

ТОЙ, ЩО З М'ЯЧЕМ

— Це ознака здвигу в його ідеології — раз! І дізнатись про причини...

ТОЙ, ЩО З ГАЗЕТОЮ

— Нам буде корисно — два!

6

Увійшов Мокій.

— Невже прийшли? Спасибі!.. А я, бачте, заховавсь отут з своєю укрмовою... Сиджу сливе один вдень і в ніч та перебираю, потужно вивчаю забуту й розбиту і все ж таки яку багату, прекрасну нашу мову! Кожне слово! Щоб не пропало, знаєте, щоб пригодилось воно на нове будування. Бо, знаєте, вивчивши мову так-сяк, нічого з неї прекрасного й цінного не складеш... От... Сідайте! Зараз почнемо (*Пішов*)

АРЕНСЬКИЙ

— Занадто захоплюється мовою.

— Боліє. Питання — чого?

ТОЙ, ЩО З М'ЯЧЕМ

— А того, що ти не болієш нею. І тільки псуєш. Партія пише, пише — візьміться, хлоп'ята, за українську культуру, не бузіть з мовою, а ти що? Ще й досі „Комсомольця України“ не передплатив. Парню треба помогти! Парня треба витягти!

7

Увійшли: Мокій, тітка, дядько, Мазайло, жінка, Баронова-Козино, Уля.

— Так от... Мої товариші комсомольці... Прийшли...

Той, що з м'ячем, підморгнув своїм і вдаривши м'ячем об підлогу (Баронова здригнулась), почав:

— На дискусію, чи що...

Виступила вперед тьотя Мотя:

— Просимо, товариші, молодії люди комсомольськії, просимо сідати!.. Ах, я завжди казала, кажу і казатиму, що якби мені років десять скинути, я б сама вписалась у комсомол. Ух і комсомолка б з мене вийшла! Ух! *(Повела плечем. Підскочила).*

Той, що з м'ячем, звернувся до товариша з текою:

— Чуєш, Аренський?

ТЬОТЯ

— Чудове прізвище!

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Ідеальне!

Мазайло побожно зідхнув. Тоді тихо до Рини, до жінки:

— Чула? *(Побожно).* Аренський!

Той, що з м'ячем і куценький, зачувши це, порекомендувались, вмисне акцентуючи свої прізвища:

— Тертика.

Баронова-Козино здригнулась! мов од електричного струменя:

ТЬОТЯ

— Як?

Тертика, вдаривши м'ячем об підлогу, і куценький виразно:

— Іван Тертика. *(Баронова-Козино здригнулась).*
— Микита Губа. *(Баронова-Козино зблідла).*

Дядько Тарас до Тертики:

— Вибачте! Ви часом не з тих Тертик, що Максим Тертика...

ТЕРТИКА

— Батько мій Максим...
— Був на Запоріжжі курінним отаманом...
— І тепер на Запоріжжі, та тільки він — робітник-металіст і отаманом не був...
— Та ні... Курінним отаманом Переяславського куреня славного війська запорізького, низового на початку XVII століття.
— Не знаю.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Дуже жалько!

Тьотя зацокотіла каблучкою об графін:

— Не так давно я прочитала, щоб ви знали, товариші, одну дуже цікаву книжку. Я прочитала всю книжку, і в тій книжці прочитала буквально все, що було написане і надруковане в тій книжці. Буквально все. А найбільш я прочитала, щоб ви знали, таке глибокодумное місце: життя — то є все... І оце воно мені зараз чомусь згадалося: життя — то є все... Так! *(Трошки задумалась, покивала головою, зідхнула).* Життя — то є все... Пропоную, товариші, обрати президію. *(Поспішаючись).* Гадаю, годі буде одного предсідателя? Заперечень нема? Нема!.. Кого?

Рина, поспішаючись:

— Тьотю Мотю! Тьотю Мотю!

Мазайло, поспішаючись:

— Просимо!

Баронова-Козино до тьоті поспішаючись:

— Вас просимо!

ТЬОТЯ

— І просила ж, ще вчора просила, щоб мене не вибирали... *(Поспішаючись)*. Життя — то є все. Заперечень нема? — нема!.. Прошу до порядку! *(Зацокотіла каблучкою)*. Ну, громадяни, товариші, а краще й простіше — мої ви милії люди, руськії люди, їйбогу! Бо всі ми перш за все руськії люди... Давайте всі гуртом помиримо рідного сина з рідним батьком. По-милому, по-хорошему. Їй-богу!..

Зачувши такі слова, Тертика і Губа скинулись очима, лукаво перемигнулись, Губа раптом запропонував:

— Тертику! *(Баронова-Козино здригнулась)*.

ТЬОТЯ

— Що?

ГУБА

— Тертику на голову пропонуємо ми. *(Баронова-Козино здригнулась)*.

ТЬОТЯ

— Дозвольте. Як це так... Аджеж на голову мене вже обрано... Принаймні, заперечень не було. Ну, милії ви мої люди, невже ви не довіряєте і кому?.. Мені, Мотроні Розторгуєвій, з Курська?

ГУБА

— Просимо проголосувати!

ТЬОТЯ

— У вас то, мої милі, пошана до руської людини, нарешті до Курська — єсть?

ГУБА

— Єсть! Та не всякому, хто з Курська, і честь! *(Тертика прибив м'ячем)*. Не всякій тьоті Моті...

ТЬОТЯ

— Будь ласка! Я зголосую... Хто за Тертику на голову, будь ласка... Один, два, три, чотири... *(встромила гострі свої очата в дядька Тараса)*. Ну?

ДЯДЬКО

— Не з тих Тертик... Утримуюсь.

Уля, що ввесь час дивилась на Мокія, піднесла й собі за ним руку. Рина до неї:

— Улько! Ти що?

УЛЯ

— Ой... *(Тихо)*. Помилилась...

ТЬОТЯ

— Чотири! Хто за тьотю Мотю на голову? Один, два, три, чотири...

ДЯДЬКО

— Хоч і є така приповідка: „Як єсть, то й пані старій честь" — проте утримуюсь.

Рина до Улі:

— Улько! Та ти що? *(Уля піднесла руку)*

ТЬОТЯ

— П'ять! Більшість!.. Будь ласка... Хотіла по-милому, по-хорошему, а тепер... *(Грізно зацокотіла каблучкою)*. Будь ласка, дискусія починається!.. Дискусія починається. І слово маєш ти, Моко!

МОКІЙ

— Я?

— Ти. Будь ласка!..

— Чому я перший, а не ви або папа?.. Не я ж вас викликав на дискусію, а ви мене.

— Слово маєш ти!

— Та чому я?

ТЬОТЯ

— А тому, милий, що коли твій рідний папа заснував у власній кватирі своїм коштом, можна сказати і до газети написати, соцілістического лікнепа правильних проїзношеній, ще й до того видумав електричну мухобійку, то за таку прекрасну ініціятиву, за такий маштаб, за те, що він прагне стати, ну просто порядочним человєком, ти хотів його...

Мазайло не видержав:

— Утопити в криниці!

ТЬОТЯ

— У сепаратній криниці.

МАЗАЙЛО

— З новим прізвищем!

ТЬОТЯ

— Із загсівським прізвищем (*Дядько про себе: Попавсь у матню!*)

БАРОНОВА - КОЗИНО

— І з руською хрестоматією Овчинікова.

Мокій спалахнув:

— Ага, так ви он що! Так ви он як! Гаразд!.. Забираю слово!

МАЗАЙЛО

— Я забираю слово!

Обидва разом, немов шаблями:

— Я!
— Я!
— Ти?
— Ти?

Тьотя поцокотіла каблучкою:

— Я сказала — будь ласка, слово має Мокій.

МОКІЙ

— Саме тепер, коли нам до живого треба, заснувавши у нас українського лікнепа, перевести скоріш загальмовану, запізнену Холодну гору на перший

ступінь української грамотности, тоді на другий ступінь грамотности, потому негайно до інституту культури, щоб ми наздогнали, щоб ми перегнали стару европейську...

Губа підказав:

— Буржуазну...

МОКІЙ

— Буржуазну культуру, щоб ми вийшли скоріш на високості... Щоб ми вийшли на високості... На високості...

Дядько Тарас підказав:

— Національн...

Губа поправив:

— Інтернаціональ...

Тьотя додала:

...но - руської...

Тертика міцно м'ячем, аж Баронова - Козино ойкнула:

— Інтернаціональної!

МОКІЙ

— На високості інтернаціональної культури — перший повстаєш проти цього ти, папо, засновуючи у нас на Холодній горі, замість українського лікнепу якогось інститутика старих клясних дам, за програмою: на ґарє ґусі ґаґочуть, пад ґарой сабакі ґафкають, та вигадуючи електричну мухобійку, од якої не меншає у нас мух навіть і зимою...

МАЗАЙЛО

— Дайте мені слова!.. Слова! Води!.. Води!..

Мазайлиха налила і дала йому води. Поки він пив, тьотя увірвала Мокієву промову. Задихано:

— Годі!.. Годі!.. І скажи нарешті, Моко, Моко, Моко, — невже ж ти не руська людина?

МОКІЙ

— Я — українець.

ТЬОТЯ

— Та українці — то не руські люди? Не руські, питаю? Не такі вони, як всі росіяни?

МОКІЙ

— Вони такі росіяни, як росіяни — українці...

ТЬОТЯ

— Тоді я не розумію, що таке українці, хто вони такі: євреї, татари, вірмени?.. Будь ласка, скажіть мені, кого у вас називають українцями? Будь ласка...

Мазайло, випивши води:

— Українцями звуться ті, хто вчить нещасних службовців так званої української мови. Не малоруської і не тарасошевченківської, а української — і це наша малоросійська трагедія.

ТЬОТЯ

— Хто вони такі? Якої нації люди, питаю?

МАЗАЙЛО

— Частина — наші малороси, себто руські...

ТЬОТЯ

— Ну?

МАЗАЙЛО

— А частина, з'явить собі, галичани, себто астріяки, що з ними ми воювалися 1914 року. Подумайте тільки!

ТЬОТЯ

— Я так і знала, я так і знала, що тут діло нечисте... Так он вони хто, ваші українці! Тепер я розумію, що таке українська мова. Розумію! Австріяцька видумка, так?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Зрозуміла, слава тобі господи, та, жаль тільки, задом... Та тому вже триста тридцять два роки, як написано першого слов'яно-українського словника... (*Розгорнув свою записну книжку*). Ось я нарочито записав собі, бо я все таке собі записую... (*Надів окуляри*).

Ось... Поросята на базарі по руб тридцять, а чоботи в церобкоопі — двадцять сім карб... Ні, ось воно: найперший слов'яно-український словник 1596 року Лаврiна Зизанія Тустановського: глаголю — мовлю, житница — клуня, заутреник — снідання, зижду — будую, злак — паша, месть — помста... А у вас тоді писаний словник був?.. Був — питаюсь?.. Дайте мені слова!

МАЗАЙЛО

— Мені слово!

МОКІЙ

— Мені, — я ще не скінчив... Галичина наша, українська земля, і галичани — наші брати українці, яких одірвали од нас, а нас од них...

ТЬОТЯ

— Слово даю Мині.

Мокій до батька:

— А твоя теорія, що українська мова є австріяцька видумка, була теорією російських жандарів і царського міністра Валуєва... Ти — Валуєвський асистент, папо!

Мазайло, взявшись за серце і заплющивши очі, немов прислухаючись:

— Нікому не вірю і не повірю, нікому в світі! Лише йому одному...

МАЗАЙЛИХА

— Ц-с-с-с...

Тьотя з тривогою:

— Кому?

МАЗАЙЛО

— Серцеві свому! Бо воно ось передчува, що нічого з вашої українізації не вийде, це вам факт, а якщо і вийде, то пшик з бульбочкою — це вам другий факт, бо так каже моє серце.

ГУБА

— Це значить — воно у вас хворе.

Тертика прибив м'ячем:

— Оце факт!

ГУБА

— А наші всі пролетарські органи і в першу чергу голова наша — партія навпаки... Передчувають і реально знають, що вийде.

Тертика м'ячем:

— Капітальний факт!

ТЬОТЯ

— Ви серйозно, чи по-вкраїнському?

Тертика бах ногою м'яча:

— По-більшовицько-українському! (*М'яч ударився об тьотю. Ойкнули всі*).

Тертика до тьоті:

— Простіть, мадамко... Я не хотів цього... Це сам м'яч якось вирвався і бузонув вас...

Тьотя стямившись,— до люстра, до Тертики:

— Подивіться — я вся стала біла!

ТЕРТИКА

— Вибачте!.. Ви й до цього була біла.

ТЬОТЯ

— Проте я не злякалася, ні! І не злякаюсь! Хоч бомбу шпурляйте — не злякаюсь! Будь ласка! Будь ласка!

МАЗАЙЛО

— А я не повірю вам, не повірю! І тобі, Мокію, раджу не вірити українізації. Серцем передчуваю, що українізація — це спосіб робити з мене провінціяла, другосортного службовця і не давати мені ходу на вищі посади.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Іхня українізація — це спосіб виявити всіх нас, українців, а тоді знищити разом, щоб і духу не було... Попереджаю!

МОКІЙ

— Провокація. Хто стане нищити двадцять мільйонів одних лише селян українців, хто?

ТЬОТЯ

— А хіба селяни — українці?.. Селяни — мужики.

Дядько Тарас аж підскочив:

— Га? Наші селяни — не українці? Слово мені! Слово або хоч води, бо я не можу більш терпіти... (*Став пити воду і захлинувся*)

Губа до Мазайла:

— Невже ви справді не вірите?
— Не вірю!
— Радянській владі не вірите? Партії?

Мазайло замість відповіді став пити воду.
Дядько Тарас, прокашлявшись після води:

— Наші селяни — не українці? Га?.. Та тому вже тисяча літ, як вони українці, а їх все не визнають за українців. Та після цього й ідійот не видерже, не тільки я. Вимагаю слова! Слова мені!

Тьотя Мотя владно зацокотіла каблучкою:

— Слово маю я! (*Теж захвилювалася, випила води*). Милії ви мої люди! Яка ж у вас провінція, ах яка ще провінція! Ой, яка ще темрява! Про якусь українську мову споряться і справді якоюсь чудернацькою мовою балакають. Боже! У нас, у Курську, нічого подібного! Скажіть, будь ласка, у вас і партійці балакають цією мовою?

МОКІЙ

— Так.

Дядько Тарас (про себе).

— Балакають так, що вже мене люди перестали розуміти. Мене, українця з діда - прадіда... (*Загарчав*) Гм!

МОКІЙ

— Так! І партійці, і комсомольці.

ТЬОТЯ

— Не розумію. Тоді у вас якась друга партія. У нас, у Курську, нічого подібного! Нічого подібного! Всі говорять руською мовою. Прекрасною московською мовою, жаль тільки, що нам її трошки попсували євреї, що їм тепер дозволено жити у Курську. Та не про це, мої милі, я взялася вам сказати. Дуже жалько, дуже жалько, що у вас не виставляють на театрі „Дні Турбіних" (я бачила в Москві). Ах, мої ви милі, милі „Дні Турбіних". Це ж така розкіш, така правда, що якби ви побачили, які взагалі осоружні, огидливі на сцені ваші українці, ви б зовсім одцуралися цієї назви... Грубі, дикі мужлани! Телефон попсувався, дак вони... Ха - ха - ха... трубку чоботом почали лагодити, об стіл, об стіл її, — бах, бах! Ідійоти! І хоть би один путній, хоть трішки пристойний був. Жодного! Ви розумієте? — жодного! Всі, як один, дикі й жорстокі... Альошу, милого благородного Альошу, вбили, та як убили!.. Якби ви, панове, знали, яка це драматична сцена, коли Альошина сестра довідується, що брата її вбито! Я плакала... (*Утерла сльози*). І тобі, Моко, після цього не сором називатися українцем, не сором поставати проти нового папиного прізвища! Та в „Днях Турбіних" Альоша, ти знаєш, як про українізацію сказав: все це туман, чорний туман, каже, і все це минеться. І я вірю, що все оце минеться. Зостанеться єдина, неподільна...

Мокій, Губа, Тертика, навіть дядько Тарас:

— Що - о?

Тьотя хитро:

— СРСР...

Губа до Тертики:

— Баба з кованим носом!

ТЬОТЯ

— А якби ви знали, якою огидною, репаною мовою вони говорять на сцені. Невже і ваші українці такою говорять? Жах! До речі, невже правда, що акушерка по - українському — пупорізка? Пупорізка? Ха-ха-ха... Невже адвокат по - вашому — брехунець, а на лампу ви кажете лямпа, а на стул — стілець? Хі - хі - хі — стілець!

Тут як не вихопиться дядько Тарас:

— А по - вашому, по - он - ому, віщепоіменованому не по без - воз - мез - дно у французів бла - го - прі - об - ре - те - но - му, а по істинно — по - расєйському як буде акушерка? По - нашому повитуха, а по - вашому як?

ТЬОТЯ

— Акушерка.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Нічого подібного! Акушерка слово французьке, адвокат — латинське, лямпа — німецьке. По - нашому білет — квиток, а по - вашому як?

ТЬОТЯ

— Білет.

ДЯДЬКО ТАРАС

— А дзуськи! Білет — слово французьке. Думаєте — комод ваше слово, гардина, кооператив або вагон? Матерія — думаєте, ваше слово, овальний, роза або машина? Навіть гармоніка і то не ваше слово.

ТЬОТЯ МОТЯ

— Шовінізм!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Нехай шовінізм, проте і це не ваше слово! Половина слів у вас — позичена...

ТЬОТЯ МОТЯ

— Коли на те пішло, то по-вашому, по-вищезгаданому, через позаяк додатково-перерепаному як буде комод?

ТАРАС

— Одіжник!

МОКІЙ

— Нічого подібного! Комод — і по-нашому комод.

ТЬОТЯ

— А кооператив? Вагон?

ТАРАС

— Кооператив? Кооператив... Кооператив... Гм... Підождіть, я придумаю...

МОКІЙ

— Так і буде кооператив.

ТЬОТЯ

— Ага? Так і ви крали!

ТАРАС

— Хоть і крали, та не ховались. Украли у німців лямпу,— кажемо: лямпа, а ви її перекрутили вже на якусь лам-пу. (*Грубо*). Лампа!

ТЬОТЯ

— Ми хоть крали, та переробляли. Украли у німців штуль — зробили з його стул. А вам ліньки було й переробити. Украли у німців лямпу, так всім видко, що крадена. (*Грубо*). Лямпа.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ви і в нас крали.

ТЬОТЯ

— Ви у нас.
— Ви!
— Ви!

ГУБА

— Ви, може, й крали, та ми тепер не крадемо одне в одного. Свої слова робимо: там октябрь — у нас жовтень, там совети — у нас ради. (*До Тертики*). Правда, Ваню?

Тертика м'ячем.

— Факт. (*Дядько Тарас до тьоті: Не давайте слова!*).

ГУБА

— Там Волховстрой, у нас — Дніпрельстан, правда, Ваню?

Тертика м'ячем.

— Капітальний факт. (*Дядько до тітки: Не давайте! Голосуйте!*)

ГУБА

— І дуже раді будемо, коли німці за стільця та за лямпу візьмуть наші слова — октябрь, наприклад, і жовтень разом.

Тьотя каблучкою:

— Годі! Годі! Я вам слово не давала. Є пропозиція скінчити дискусію. Заперечень нема — нема.

МОКІЙ

— Що?

Губа аж підскочив:

— Що-о?

Тертика з м'ячем націливсь:

— Що-о-о?

ТЬОТЯ

— Голосую! Хто за таку пропозицію, щоб скінчити дискусію?

Підняли руки Мазайло, Мазайлиха, Рина, Баронова - Козино. Уля завагалася.

— Один, два, три, чотири . . . чотири . . .

ДЯДЬКО ТАРАС

— Голосую за пропозицію з додатком, щоб трохи згодом мені одному дали слово.

ТЬОТЯ

— П'ять! Хто проти? . . . (*Почислила*). Чотири. Дискусію закінчено. Маю пропозицію: — змінити прізвище Мазайло на друге, більш людське, а яке — то придумати його тут же на зборах негайно, і за конкурсом. Умови конкурсу: хто придумає найкраще прізвище — тому премія: три поцілунки. Жінку цілує уподобний їй мужчина, мужчину цілує, яка йому вподобається женщина.

Рина, Мазайлиха, Баронова-Козино, за ними Уля покрили цю пропозицію оплесками:

— Ще які будуть пропозиції?

МОКІЙ

— Маю пропозицію: прізвище Мазайло не міняти. Навпаки — додати до нього десь загублену другу половину — Квач . . . (*Баронова - Козино здригнулась*)

ДЯДЬКО ТАРАС

— А дайте мені слова!

ТЬОТЯ

— Жодного слова! Дискусію закінчено.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Та я ж голосував з додатком.

ТЬОТЯ

— Жодного додатку! Пропозицію . . .

Тимчасом поміж Тертикою й Губою відбулось на швидку мімічне, на одних мигах „засідання“ комсомольської фракції. Тому на запитання тьотине Губа подав таку пропозицію:

— Ми, члени КСМУ, обговоривши питання про прізвище взагалі, принципово подаємо таку пропозицію: ми переконані, що за повного соціялізму поміж вільних безклясових людей поведуться зовсім другі, нові прізвища. Можливо, що й не буде окремих прізвищ.

ДЯДЬКО ТАРАС

— А як? . .

ГУБА

— А просто так, що кожний член великої, всесвітньої трудової комуни замість прізвища матиме свого нумера, і все. Наприклад: товариш № 35 - 51. Це визначатиме, що у всесвітньому статистичному реєстрі його вписано буде 35 - 51 - шим, що нумер його трудової книжки, особистого телефона, аеро - мотора, кімнати і навіть зубщітки буде 35 - 51. Отже, ми, Іван Тертика і Микита Губа, принципово за всесвітню нумерну систему. Але, вважаючи на далеку майбутність цієї системи, ми мусимо до того часу пристати на пропозицію товариша Мокія — не міняти прізвища Мазайло, тим паче, що воно просте, демократично - плебейське і не суперечить принципам Ленінської національної політики. Навпаки, прізвище Мазайло - Квач, по складах видно, — трудового походження: Мокієві предки або мазали колеса в колективних походах, або, принаймні, робили мазниці й квачі, себто ті речі, що й тепер в народньому господарстві більш корисні, ніж, скажімо, губна помада.

ТЬОТЯ МОТЯ

— Голосую! Хто за мою пропозицію, себто, щоб змінити прізвище, прошу підняти руки. Один (*на себе*) два, три, чотири . . .

Рина до Улі, що не підняла руки:

— Улько-о!

УЛЯ

— У мене рука болить... Веред...
— Який веред? Де?
— Отут, на правій руці... Отут під пахвою.
— Ліву підніми!
— Лівою не можу.

Тьотя і Рина засичали на неї:

— Що! Без руки можна сказати. Скажи так: я за! Скажіть, Улю, я за. Милая, скажіть...

УЛЯ

— Я за... була, що треба сказати... Крім того, не можу, і, крім того, мені треба негайно вийти... (*І рвучко, не спиняючись, вибігла*).

ТЬОТЯ

— Будь ласка! Без неї обійдемось. Хто за вашу резолюцію голосує,— підніміть руки! Один, два, три, чотири...

ДЯДЬКО ТАРАС

— А дайте мені тепер слово, бо я, мабуть, буду п'ять...

Тьотя Мотя побачила, що лихо — вийде чотири на п'ять:

— Будь ласка. Маєте слово.

Дядько Тарас, не поспішаючись вийняв записну книжку і, заглядаючи в неї, почав:

Року 1654 прибули на Україну посли од трьох держав, що хотіли взяти до себе Україну,— од Москви, од Турків, од Польщі. Богдан скликав раду (*зазирнув у книжку*) в Чигирині, щоб вона вибрала, під чию руку піде Україна. Посли прибули на Україну з багатими гостинцями: гостинці польські були загорнуті в килим, турецькі — в дорогий шовк, а гостинці московські...

Раптом тьотя:

— Вибачайте!

Одкликала дядька Тараса, по секрету йому.

— Ти мені тут не крути. Краще прочитай ось оце... (*Розгорнула свою записну книжку*). Року 1918 носив у Києві жовто-блакитного... Зрозумів? (*Одійшла*) Дядько Тарас голосує за мою...

Дядько Тарас раптом одкликав тьотю Мотю, по секрету їй:

— А ти роззуй очі та прочитай ось це. (*Показав у свою книжку*). Року 1919 носила біло-синьо-червоного...

ТЬОТЯ

— А я скажу — під біло-синім носила червоного. Червоний зостався... *Од ійшла.*

Дядько Тарас до Губи. Очманіло:

— Скажіть, ви не з тих Губ, що Пархім Губа — бив ляхів року 1648-го?..

ГУБА

Мій батько Пархім бив шляхту року 1920-го.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ху-х... (*До всіх*). Так ото я й кажу. „Було колись на Вкраїні". (*Зідхнув*).

ТЬОТЯ

— Дядько Тарас пристає на мою пропо...

ДЯДЬКО ТАРАС

— Тільки з умовою: — подумай, Мино! Подумай, що скажуть на тім світі діди й прадіди наші, почувши, що ти міняєш прізвище...

Задумався, тяжко замислився, Мазайло схилився на люстро. Мислі, як хмари, як туман, окрили посивілу голову. Окрили, заскакали. Заскакав якийсь дід - запорожець. Забриніла мелодія: — Ой, сів пугач на могилі та й крикнув він: пу - гу:

ДІД - ЗАПОРОЖЕЦЬ

— Пу - гу! Чи не видно бува наших з Великого лугу?

У Мазайла волосся догори полізло:

МАЗАЙЛО

— Хто ви?

Дід заскакав, шаблею іржавою забряжчав:

— Я — твій пращур і той дід, що надіявся на обід, та без вечері ліг спати... (*Десь взялася у діда мазниця. Махнув квачем*). Запорожець славний був і колеса мазав. Отож і Мазайло - Квач прозивався. Як ішли козаки на чотири поля — мазав, як ішли козаки на чотири шляхи — мазав. Мазав, щоб не пропадала тая козацька слава, що по всьому світу дибом стала, а ти моє славне прізвище міняєш?!.

Музика перейшла на скрип. Заскакав другий дід, чумак, теж з мазницею, з квачем:

— Як пу - гу, то й пу - гу. Чи не видно й чумаків край зеленого лугу? (*До Мазайла*). Я — твій прадід Василь, що надіявся на сіль, та й без соли ліг спати. Ще з діда Мазайло - Квач прозивався і чумацькі колеса мазав. Як рипіли вони на південь — мазав, як рипіли на північ — мазав, а ти моє славне прізвище міняєш?!.

Заскакав ще третій дід, селянин, без мазниці й квача:

— Я твій дід селянин Авив, що був собі та жив, мазав чужії вози, бо свого вже не стало, а ти моє славне прізвище міняєш?!.

Десь в далині появилась невідома постать з телефоном, на аеро - моторі, під № 31 - 51, Заскакала, заговорила в гучномовець:

— Ало! Ало! Мої предки з великого лугу! Одміняйте свої прізвища на принципові числа у всесвітній номерній системі. Ало! Але! Алю! Улю!

Дядько Тарас казав Мазайлові:

— Уля втекла і я, мабуть, буду п'ять. Чуєш, Мино, коли вже міняєш, то хоч корінь Маз залиш! Га?

Мазайлові здалося, що замість дядька Тараса він бачить ще четвертого діда з квачем. Отож коли Тарас торкнувся рукою Мазайла, тому показалося, що цей дід задавить його. Скочив і не своїм голосом:

— Ой - о! Залишаю! Залишаю корінь, тільки не чипайте мене, діду, не чипайте, боже мій, боже мій...

ТЬОТЯ

— Прекрасно! Ми на цей корінь придумаємо безподобне прізвище. Хто голосує за цю резолюцію? Один, два, три, чотири, п'ять, шість... Хто проти? Один, два три... (*Рина, Баронова - Козино заплескали*). Оповіщаю конкурс.

Загомоніли, заходили: Мазайлиха, Рина, Баронова - Козино, Мазайло, дядько Тарас. Тьотя вписувала нові прізвища, що їх вигукували:

МАЗАЙЛИХА

— Мазов!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ну й прізвище — Мазов - Лазов - Лоза - Залоза. А по - моєму кращого не буде, як Зайломаз. Зайломаз!

РИНА

— Зайломаз? Ха-ха-ха... Та що різнить Зайломаза з Мазайлом? Що? Однаково! Краще — Мазеленський.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Де ж там однаково: то ж Мазайло, а то — Зайломаз.

МАЗАЙЛИХА

— Де-Мазе.

ТЬОТЯ

— Де-Мазе — це на французький штиб, а ми люди, слава богу, руські.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Рамзес! Клясичне прізвище!

ТЬОТЯ

— Рамзес? Може, Рамзесов?.. Давайте краще Рамзєсов! Милі мої люди! Рамзєсов, га?

ДЯДЬКО ТАРАС

— А де корінь маз? Геть Рамзесова! Кореня нема!

МАЗАЙЛИХА і БАРОНОВА-КОЗИНО

— Фон-Мазел! Рамазай-Арзамасов!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Краще — Мазайловський. *(Нишком: похоже на гетьман Виговський).*

Тьотя на Тараса:

— Польське прізвище і хто ж пропонує?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ну, тоді Мазайлович. *(Нишком: гетьман Самойлович).*

ТЬОТЯ

— Щоб було похоже на Моїсей Мазайлович, що вже торгує у нас в Курську й нашу московську вимову псує — нізащо!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Мазайленко! Мазайленко. *(Нишком: гетьман Дорошенко).*

ТЬОТЯ

— Годі вже! Годі!.. Дайте другим сказати.

РИНА

— Мазанський... Боже мій! Мазєнін! Похоже на Єсенін. Мазєнін! Мазєнін!..

ТЬОТЯ

— Прекрасно! Геніяльно! Мазєнін... Вам до вподоби, Мино, Мазєнін?

Мазайло зворушено, аж задихнувся:

— Дєті мої!

Баронова-Козино поправила:

— Деці мої...

МАЗАЙЛО

— Деці мої! Я б всі ваші прізвища, всі забрав би на себе і носив. Проте, можна тільки одне носити, і мені здається,— Мазєнін найкраще.

Тьотя і вся її партія крикнули — ура!

IV

Четвертого дня прибігла Уля: Зворушена. Весела

— Я його прикохала, і знаєш чим, Рино? Знаєш?

РИНА

— Ну, Улюню, золотко? Ну?

УЛЯ

— Учора ввечері пішли ми в сквер... Ні, постривай, не так... Пам'ятаєш, я тобі розповіла... *(Спинилась).* Мока вдома?

Рина кивнула головою:

— До бібліотеки збирався йти...

Уля радісно:

— Невже! *(Пальчиком).* От!.. *(Хвилюючись, але тихше).* Пам'ятаєш, я тобі розповіла, як я вперше вела його через сквер і він сказав уривок із вірша: я покрию свого милого слідочок, щоб вітер не звіяв...

РИНА

— Пам'ятаю. Ну?

УЛЯ

— Ото і запали мені в душу ті слова. Ото і спитала якось,— чи не зна він всього вірша. Ні, каже, Улю, ці слова у Грінченка, а де цілий вірш, то вже місяць шукаю і ніяк не можу знайти. Я й подумала:

а що як я знайду? І от уяви собі. Купила Грінченкового словника, одшукала слова аж у другому томі, Рино, аж на сторінці шістьсот сорок сьомій. Дивлюсь — під ними примітка: Чуб., римське п'ять, 46. Кого тільки не питала, де тільки не була, не знають, що воно таке. Нарешті в одного іновця — квартирі нема, так він по бібліотеках гріється — дізналася. Чубинського том п'ятий, сторінка сорок шоста. У публічній насилу знайшли. Додому не дають, дак я в бібліотеці вичитала, Рино... І от учора ввечері, у сквері я стала перед Мокою та:

Чогось мені чудно,
чогось мені дивно,
десь мого милого
третій день не видно.

— Ти розумієш?

Не видно, не видно
та й не видати,—
тільки зосталися
на жовтім пісочку
два слідочки знати.
Що один слідочок
коня вороного,
а другий слідочок
миленького мого.

— Розумієш?

Піду я в лісочок,
вирву я листочок,
я покрию свого милого слідочок,
щоб вітер на звіяв,
пташки не склювали,
щоб мого милого
інші не сприяли.

Публічна бібліотека, кажу, Моко, номер книзі 18749, том п'ятий. Боже, Рино, як би ти бачила... Затремтів увесь, запалав... *(Рина радісно: затремтів!)* Стиснув мені руки, в очі дивився: Улю, каже, Улю... *(Рина: Улю, каже, Улю!).* Давайте разом... *(Рина аж пригорнула Улю: Давайте разом!)* читати.

Рина одскочила злісно:

— Ха-ха-ха.

УЛЯ

— Давайте разом жити...

Рина перестала:

— Ну?..

УЛЯ

— Бо мені, каже, без вас, Улю, одному трудно!.. Не можна... Не проживу...

РИНА

— Так і сказав?

УЛЯ

— Точнісінько так! А в самого аж сльози забреніли.

У Рини виблиснувся новий план.

— Так! Прекрасно... (*До Улі*). Сьогодні, Улько, ти їдеш до своєї тітки... Розумієш?

Уля здивовано:

— До якої тітки? Чого?.. У мене жодної тітки нема.

РИНА

— Сьогодні, зараз ти кажеш Мокієві, що їдеш жити до тітки в Одесу, розумієш? І тільки тоді коли він погодиться змінити своє прізвище на Мазеніна, ти не їдеш, зостаєшся і ходиш до нас, розумієш тепер?

УЛЯ

— Рино!

РИНА

— Не сьогодні, завтра буде опубліковано в газеті, наше нове прізвище, але Мокій подав заяву, щоб йому залишили старе... Ти розумієш — Мокій випаде з нашої родини. Ти мусиш його привернути до нас, інакше, Улько, ти більш не побачиш ні Мокія, ні нашої кватирі!

УЛЯ

— Я не зможу, Ринусю! Він же українець...

РИНА

— Улько! Ти мусиш!..

УЛЯ

— Не можу! Я... я сама вже українка...

У Рини трохи не вискочили очі:

2

Як не вскочать тьотя Мотя й Мазайлиха. Очі рогом:

— Що? Що-о?.. Милая моя! Господь з вами!.. Що ви! Що ви!

РИНА

— Яка ти українка, Улько! Ти вже й мови не знаєш. Сама ж казала, що тільки покійна твоя баба по-малоросійському говорила.

УЛЯ

— Мама ще й тепер по-українському як коли закидають. Крім того, у мене очі українські, ноги українські, все, все.

ТЬОТЯ МОТЯ й МАЗАЙЛИХА

— Ноги?
— Но-ги?

РИНА

— До чого ж тут ноги, ідійотко?

УЛЯ

— А до того, що в антропології про це пишеться, що українці здебільшого довгоногі, і що нема гірш, як коротконогі жінки — в антропології сказано, от... (*Взявшись рукою за талію, гордо витягла ногу. Рина і тьотя бликнули на свої*).

РИНА

— Це він тобі паморки ногами та антропологіями забив... Та він же божевільний, ти розумієш!.. Він просто захворів на всякі оці українські фантазії, а ти й вуха розвісила, ідійотко!

ТЬОТЯ

— Бачте,— він не покохав вас, Улю, як женщину, ну, як людину нарешті, він у вас шукає тільки щось українське, він тільки української хоче...

МАЗАЙЛИХА

— Ви йому потрібна не на коханнячко, не на милуваннячко, а тільки на те, щоб робити на вас украйні-за-а-цію...

ТЬОТЯ

— Боже!.. По-моєму прілічнєє бить ізнасілованой, нежелі українізірованой. (*Одійшла*).

РИНА

— Улько! Зараз ти викликаєш Мокія і кажеш йому отут: або ти Мазенін, або я у тітки в Одесі... Отут казатимеш, в оцій кімнаті, чуєш? Я стоятиму за дверима! Тільки так! Або-або... Все!..

ТЬОТЯ

— Або-або!

МАЗАЙЛИХА

— Або-або!

Пішли. Тьотя, побачивши, що Уля увійшла до Мокія в кімнату, вернулась. Підбігла до люстра, виглянулася, тоді піднялася і почала крадькома виміряти свої ноги (чверткою на пальцях), Рина вигулькнула з дверей:

— Тьотю!

Тьотя зашарілася

— Я зараз... Це у мене підв'язка спала...

Пішла до Рини. Причинила двері:

3

Увійшли Мокій і Уля. Мокій узяв Улю за руку:

— Дуже радий, Улю, що навідала мене у моїй Холодногорській пущі. От... Дуже!.. А я, знаєте, учора, з нашого побачення прийшовши, довго ще не спав... І знаєте... Якось попалась під руку збірка поезій. Набрів, між іншим, на прекрасний примітив. Ось:

Ти, місяцю, який же ти ясний,
Як засвітиш — на весь світ прекрасний.
Ой, спусти вниз роги
засвіти по діброві,—
Покажи всі в степу до милої дороги.

Правда, чудесно звучить, Улю?

УЛЯ

— Я їду жити до тітки... в Одесу, Моко.

Мокій приголомшений:

— Як це... до тітки в Одесу?!

УЛЯ

— Так... в Одесу, до тітки... жити...

Мокій глухо:

— Серйозно?

УЛЯ

— Серйозно... Заставляють...

МОКІЙ

— Хто?

УЛЯ

— Різні тьо... обставини, непреодолімиє препятствія...

МОКІЙ

— По-українському — необорні перешкоди, кажуть.

Уля з натиском:

— Так... З одного боку, необорні, з другого — непреодолімиє перешкоди.

МОКІЙ

— Як же це так!.. Раптом до тітки, жити, та ще й в Одесу... (*По паузі*). Сиди один в холодній хаті, нема з ким тихо розмовляти, а нікогісінько нема.

З-за дверей почулось понукальне шипіння: ну-с-с... нуш-ш... Уля щиро, з болем:

— Моко!.. А ви б могли зробити... щось, щоб я зосталася?

МОКІЙ

— Щось? Що саме, Улю?.. Що?..

УЛЯ

— Що?.. Прощайте!..

З-за дверей проповзло шипіння. Мокій глухо:

— Улю!.. Можна вас... хоч тепер... поцілувати?

УЛЯ

— Аж тепер!.. Ах ви ж... (*Крізь сльози*). Як по-українському — разіня, недогадлівий...

МОКІЙ

— Ну, недомека...

УЛЯ

— Поцілуйте ж, недомеко милий...

Мокій незґрабно, але палко й міцно поцілував Улю. Тоді зворушено:

— Скажіть, Улю... Що мені треба зробити, щоб ви зосталися? Що?.. Я все зроблю! Все!..

УЛЯ

— Що?.. (*Нависла мертва тиша. Улі прорізалась біля губ перша зморшка гострої печалі*). Ні! Прощайте!..

Похилившись, рвучко пішла. Услід їй гадючками поповзло шипіння, свистіння. Мокій, щоб не заплакати, побіг до себе в кімнату.

4

Ускочили прожогом тьотя, Рина і Мазайлиха. Тьотя до Рини:

— Біжи, Ринко!.. Скажи йому хоч ти, що треба йому зробити...

Рина була кинулась, але вернулась:

— Скажіть краще ви, тьотю...

І тьотя була кинулась, але теж стала, махнула рукою:

— Маланхольная ідійотка!.. А який момент був, Рино! Який момент!.. Такого моменту вже не буде. (*Мазайлиха заплакала*).

5

Ускочив напіводягнений Мазайло в газетою в руках:

— Серце!.. Води!.. Є публікація!.. Ось!..

ВСІ РАЗОМ

— Де?
— Невже, папо?..
— Господи!

МАЗАЙЛО

— Ось!.. (*Істерично*). Обережно, не порвіть! Ось... Ось... Харківський Окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу... Не можу, ви розумієте... В очах райдуги, метелики, луки... Пахнет сеном над лукамі!..

Тьотя взяла у Мазайла газету:

— Дайте, я прочитаю...

МАЗАЙЛО

— Обережніше, не помніть! Не помніть!

ТЬОТЯ *урочисто:*

— Харківський Окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу Законів про родинну опіку та шлюб оголошує: громадянин Мина-Мазайло міняє своє прізвище Мазайло на Мазєнін. (*До Рини*). А що, не казала я, що прізвище сьогодні буде опубліковане! Не казала!.. Пєсней душу вєсєля...

РИНА

— Тьотю, яка ж радість!.. Баби с к-рап-лямі рядами...

МАЗАЙЛИХА

— Ходят, сєно шевєля... (*засміялась, заплакала*).

6

Увійшов дядько Тарас:

— Цікаве що в газеті, чи як? (*На його ніхто не звернув уваги*).

МАЗАЙЛО *до тьоті:*

— І з'явіть ви собі, як я зразу одшукав... Не читаючи газети, одшукав. Якось зразу вийшло, і знаєте через що? Серце!.. Кажуть, пишуть — серце орган, що гонить кров, орган кровогону. Нічого подібного! Серце — це орган, що перш за все передчуває і вгадує. Ще за газету не взявся, а воно вже тьох — є публікація! Ще не взявся читати (*узявся руками за серце, немов стиснув йому руку*), як ти, моє ненаглядне, любе серце, вже тьохнуло: дивися на останній сторінці внизу!.. (*Стиснув ще міцніш*). Спасибі! Спасибі за віщування! Спасибі!.. Там сухоє убірают мужичкі є-во кру-ком...

ДЯДЬКО ТАРАС

— Гм... Невже таки опубліковано! Га?

Знов ніхто на дядька уваги.

МАЗАЙЛИХА

— Така радість, що я вже не знаю, що нам далі й робити!.. На воз вілами кідають...

РИНА

— Що?.. На підставі публікації голосно сказати: однині я Рина Мазєніна!

МАЗАЙЛИХА

— Лина Мазєніна!

МАЗАЙЛО

— Мина Мазєнін!.. Боже!.. Воз растьот, растьот, как дом...

ДЯДЬКО ТАРАС

— Га, питаюся?

ТЬОТЯ МОТЯ

— А тепер слухайте, милії мої люди. Є пропозиція — газету завести у рямці...

РИНА

— Під скло, тьотю! У нас залишились рями і скло від царського портрета, на горищі... Ура-а!

Тьотя Мотя узяла газету:

— В рямці! Всім нам прибратися і, врочисто поздоровивши хрещеника, пообідати... (*Пішла і, проходячи повз дядька Тараса, весело, жартливо показала на його*). Ну!.. В ажіданьї конь убогій, точно вкопаний стоїть... Ха-ха-ха. (*Вийшла*).

МАЗАЙЛО

— Уші врозь, ду-кою но-кі... Лино! А вийми мені й подай сюди до люстра дореволюційний мій парадний сюртук.

Став перед люстром. Рина і Мазайлиха побігли.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Га? Думалось — Мазайловський, мірялось — Мазайлович, мріялось Мазайленко з корня маз вийде, а вийшов Мазєнін. П'ять на п'ять було! Ой, дурень я, дурень!.. (*пішов, ухопившись за голову*).

6

Убігла Мазайлиха з сюртуком:

— На!.. Мотенька сказала, щоб ти мерщій одягався, бо й нам треба до люстра... Крім того, може знайомі, сусіди, дізнавшись про публікацію, прийдуть... Мерщій же, Минусю, мерщій! Щоб не вийшло: і как будто, стоя спіт...

Поцілувавши чоловіка, побігла.

МАЗАЙЛО САМ

— Однині я — Мина Мазенін. (*Став перед люстром*). Здрастуйте Мазенін, Мина Марковичу! (*Привітався на другий голос*). А-а, добродій Мазенін? Моє вам!.. (*Ще привітався на третій голос*). Товаришу Мазенін! Здрастуйте!.. (*Ще привітався*). Здоров був Мазенін! Зайдімо?.. Гм (*помріяв трошки*). Ви не знайомі? (*Подавши комусь руку*). Дуже приємно—Мазенін (*уклонився*). Будь ласка, ви часом не Мазенін? (*кивнув головою*). Так, я Мазенін!.. (*офіційним голосом*). Ваше посвідчення, громадянине! (*Тоді немов подав комусь посвідчення*). Будь ласка! Мазенін! (*Тоді з офіційного на м'який*). Вибачте, ось у ці двері, товаришу Мазенін... (*Ситим голосом*). Були там Вішньов, Спаський, Де-Розе, Мазенін...

7

Убігла Мазайлиха:

— Рина вже дістала з горища ряму... Ти скоро?.. Та навіщо ти скидаєш штани?..

Замріяний Мазайло машинально застібнув штани і знов до когось:

— Вдома?.. Скажіть, що прийшов Мазенін з дружиною. Здрастуйте!.. (*Підвів до когось жінку*). А це моя дружина.

МАЗАЙЛИХА

— Ах, Мазеніна... А тепер, Минасю, я... Це мій чоло...

Мазайло перехопив;

— Ні, не так... (*Немов подзвонив і тоді немов до покоївки*). Тут живуть Мазеніни?.. Будь ласка...

МАЗАЙЛИХА

— А ще краще так... (*Немов вітаючись і цілуючись з кимсь*). Прошу ласкаво, заходьте... Це мій чоло...

Мазайло вклонився:

— Мазенін! Ні, краще так: вип'ємо за здоров'я нашого вельмишановного Мини Марковича Мазеніна!..

МАЗАЙЛИХА

— За мадам Мазеніну! За Килину Трохимівну Мазеніну!.. (*випила*).

8

Тимчасом через кімнату перейшов, нікого не бачачи, нічого не помічаючи, дядько Тарас.

— Дурень же я дурень!

Мазайло, теж нічого не помічаючи, немов випивши:

— Вип'ємо, Мазенін, га?

Мазайлиха, кокетуючи пальчиком:

— Мадам Мазеніна!.. Випийте...

9

Вскочила Рина:

— Тьотя вже заводить газету під скло. Ви ско... Та на віщо ти, папо, скидаєш спідню сорочку? Мамо! А ти здуріла? Теж розстібнулася...

Мазайло замріяно:

— Слово має Мина Маркович Мазенін.

Мазайло замріяно:

— Вам скільки аршин, мадам Мазеніна?

МАЗАЙЛО

— Браво! Хай живе Мазенін!..

МАЗАЙЛИХА

— Ці квіти й конфекти однесіть, будь ласка...

Рина замріяно:

— Рині Мазеніній...

МАЗАЙЛО

— Чули? Помер Мазенін, Мина Маркович...

МАЗАЙЛИХА

— Засмучені тяжко, про це жалібно оповіщають всіх родичів і друзів дружина...

РИНА

— І дочка — Мазеніни...

Замислились

10

Через кімнату перейшов, нікого не бачачи й нічого не помічаючи, дядько Тарас:

— Ой-ой-йой же дурень!

МАЗАЙЛО

— На цвинтарі пам'ятник золотими буквами: — Тут спочиває прах Мини Марковича.

МАЗАЙЛИХА

— Мазеніна.

МАЗАЙЛО

— Або просто: Тут — Мазенін...

РИНА

— І наша вулиця — вулиця Мазеніних.

Обнялися втрьох і од щастя заплакали.

11

Увійшла тьотя Мотя:

— Я вже все зробила: газета в рямцях, під склом!.. Ви ско... Та що з вами, милії ви мої люди!.. Що трапилося?.. Ви плачете?..

МАЗАЙЛО

— Це ми з радости... Ну, якось не віриться, чи давно було: Мазайло-Квач, Мазайло, Мазайлиха, Мазайлята, Мазайлівна... І от ми — Мазеніни, і от я нарешті — Мазенін!

Тьотя й собі слізку вронила:

— Треба буде й собі трошки одмінити прізвище. Розторгуєва — це прекрасне прізвище, та, жаль, не модне тепер... От, наприклад, Мєталова-Темброва — зовсім друга річ...

Дядько Тарас услід:
Увійшов дядько Тарас:

— Та який же дурень!.. (*Побачив, як обнялися тьотя, Мазайло, Мазайлиха, Рина*). Так... Як був собі до революції у нас підрядчик один земський та будував він земству школи, лікарні, дороги, — ну, а собі за це будинки. Хоч і крав, дак міцно ж будував, не то що тепер для житлокоопів будують. Та не про це я хотів сказати. Як прийшла революція, то націоналізували його будинки. То він, через п'ять років із тюрми вийшовши, пішов просто до виконкому. Прийшов, двері прочинив та й пита: я ще вам не потрібний? Ні, кажуть... Ну, то я послі прийду... Так оце і я тепер спитаю (*сумно-лукаво*) я вам ще не потрібний?

ТЬОТЯ

— Ні!.. (*до Мазайлів*). Ходімо, я ж покажу газету, мої милі. Ви не впізнаєте її!..

Дядько Тарас услід:

— Ну, то я послі прийду.

ТЬОТЯ

— Ба ні!.. Ви нам потрібний! Будь ласка, одчините двері, як хто прийде до нас поздоровити Мину Марковича... Будь ласка!.. (*пішли*).

Дядько Тарас од образи не зна, що робити. Постукав Мокія:

— Тобі я ще не потрібний?

13

Виглянув Мокій:

— Як комсомольцю кадило, так ви мені потрібні.

Тоді дядько Тарас у люстро:

— А собі ти ще потрібний? (*Подивився і почав сам себе в люстро лаяти*). П'ять на п'ять, га! Ні, таки ти дурень, Тарасе! Бельбас! Бевзь! Недотепа! Кеп! Йолоп! Глупак! Телепень! Дурко! Дуропляс! Дурноверх! Дурепенко! Дурба! Дурило! Дурбас! Дурундас!

Задзвонив у сінях дзвоник. Дядько пождав, чи не вийде хто одчинити двері. Тоді:

— Гаразд! Я одчиню, будь ласка, але ж я і зачиню за вами і в першу чергу за тобою, радянський українце. Ох і зачиню ж!..

Пішов, одчинив і ще в сінях:

— Ага-а!

14

Увійшла Баронова-Козино з букетом квітків. Побачивши, що в кімнаті нікого нема, занервувалася.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Так. Виходить, це я вам одчинив двері?

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Так...

Дядько Тарас з прихованою погрозою в голосі:

— Гм... Підождіть.

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Вибачте, тобто — мерсі... Скажіть, будь ласка, чи вдома Мазеніни?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Гм... Зайломази, ви хотіли спитати.

У Баронової-Козино закалатало серце. Пальцями до вух:

— Вибачте, ви ще, мабуть, не читали — в сьогоднішній газеті є публікація...

ДЯДЬКО ТАРАС

— А в завтрашній буде моє спростовання: тільки Зайломази! Чуєте? Зайломази! Як це так: раз, два, три — і вже Мазеніни, га! Та ви знаєте, як це за старого режиму робилося, га! Знаєте, що тоді потрібно було, щоб змінити прізвище — цілі роки і найвищий царський дозвіл, га! Знаєте, наприклад, як міняв у нас (і це, між іншим, історичний факт) своє прізвище секретар одної земської повітової управи, Каленик Митрофанович Гімненко. (*Баронова-Козино, ойкнувши, сіла*). Це ж не то, що, припустімо, Непий-Пиво, або Тягни-Рядно якесь, а справді трагічне прізвище. Знаєте, що за великі гроші виправив він його на Говненка (*Баронова-Козино тихо знепритомніла*), а далі, ну не як не можна. Та знаєте, що тільки по трьох роках клопотання, тільки сам цар Олександер третій соїзволив змінити Говненка на Вороненка, га!

Помітив, що Баронова-Козино знепритомніла:

— Ага-а!.. це тільки од такого, вибачте, маловажного історичного факту обморок узяв, а якби я навів вам сотні, тисячі зовсім не таких, а справді трагічних історичних подій і фактів. Га! Га, питаюся? (*по павзі*). Що ж тепер мені ще зробити? (*Побачив на люстрі газету*). Хіба газету почитати! Ну й що ж! (*Сів читати*). З горя козак „Вісті" читає, бо своїх немає. (*Прочитав дещо, заплющив очі*). Отак тільки їх і можна читати: як читаєш — закуняєш, прокуняєш — знов читаєш, свого віку козацького доживаєш... (*Подивився ще в газету і раптом*). Ха-ха-ха! Іона Вочревісущий! Люблю зладея!

Баронова-Козино очуласе:

— Ви ще й смієтесь! Ви ще й глузуєте!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Де ж пак! Читаєш фельєтона — зовсім не смішно й не дотепно, ну а вже як дочитаєшся до підпису,— не можна вдержатись. Ха-ха-ха! Іона ще й Вочревісущий.

Баронова-Козино встала:

— Будь ласка! Але од цього прізвища я вже не впаду. Це прізвище, навпаки, очуло мене і на ноги підвело...

Пішла до другої кімнати, та в цей момент

15

Широко, навстіж розчинилися двері — од старих Мазайлів і од Мокія. Разом увійшли: Мазайло в чорному сюртуці, тьотя Мотя з газетним аркушем, заведеним в рямці під скло, Мазайлиха, Рина з букетом з одного, самітний Мокій з другого боку. Заграла музика і почався балет. Баронова-Козино поздоровила Мазайла, тьотю Мотю, Рину Мазайлиху, тоді до Мазайла:

— А не забули ще?.. Пахнєт сєном над...

МАЗАЙЛО

— Пахнєт сєном над лу-ка-мі...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Браво! Браво! Браво! Прекрасно!

МАЗАЙЛО

— Гех! Пуєсньой душу весєля...

Баронова-Козино, Мазайло, тьотя, Рина, Мазайлиха разом:

— Баби с к-рап-лямі рядамі
Ходят, сєно шевєля.

Дядько Тарас демонстративно:

— Вийшли в поле косарі
Косить ранком на зорі,
Гей, нуте, косарі,
Бо не рано почали.

Мокій самітно:

— Під горою над криницею
Горювали брат з сестрицею...

Тьотя Мотя прибила на стіну газету в рямцях. Тоді:

— Хай живе Мина Маркович Мазенін! Ура-а!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Хай живе Мазайловський (*нишком*) Гетьман Виговський!

МОКІЙ

— Мазайло-Квач!

Тьотя, Мазайло, Мазайлиха, Баронова-Козино, Рина оточили Мокія:

— Мазенін! Мазенін!

МОКІЙ

— Мазайло-Квач!

Тьотя та інші:

— Мазенін!

МОКІЙ

— Мазайло-Квач!

Тьотя, за нею інші закрутилися метелицею, приспівуючи

— Там сухоє убірають і т. д.
Хоч не рано почали,
Так багато утяли і т. д.

ТЬОТЯ МОТЯ

— Хай живе Мазенін!
— Мазенін!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Хай живе Мазайлович (*нишком*) Гетьман Самойлович!

МОКІЙ

— Мазайло - Квач!

ТЬОТЯ МОТЯ ТА ІНШІ

Ледве не збили з ніг Мокія:

— В ожіданьї конь убогій і т. д.
Хай живе!

— Мазенін! Ха - ха - ха! Мазенін!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Мазайленко (*нишком*) Гетьман Дорошенко!

Мокій в колі, заткнувши уха Знесилено:

— Мазайло - Квач! Мазайло - Квач!

Тьотя Мотя та інші заскакали:

— Только Жучка удалая
В рихлом сенє, как в волнах,
То взлєтая, то ныряя,
Скачет, лая, впопихах.
(*У Мазайла:* упопыхах).

Закрутились кругом Мокія, переможно вигукуючи:

— Хай живе Мазенін!
— Мазенін!

16

Раптом увійшли: Тертико з м'ячем і з газетою „Комсомолець України", Губа і в перспективі за ними — Уля. Мокій до них:

— Поможіть хоч ви! Сам уже не можу, хіба ж не бачите...

Тертика м'ячем бац в підлогу:

— А скажіть, що за шум сочинився?

ГУБА

— З якого приводу? Чого?

Тьотя Мотя показала на газету в рямцях:

— Будь ласка! Будь ласка, молодії мої люди— прочитайте!

Губа підійшов до газети:

— А що тут таке?

МАЗАЙЛО

— Серце ще з ранку... Та краще прочитайте самі! Голосно прочитайте!.. Будь ласка, одчиніть там вікна, двері, щоб усім було чути! Всім, всім, всім!

Губа, придивляючись, почав читати:

— Українізація.

ТЬОТЬЯ МОТЯ

— Не те читаєте, мій милий, і не там!..

МАЗАЙЛО

— Не те і не там!.. Дивіться знизу.

Тертика м'ячем:

— Читай, Ваню, згори, коли на те пішло!

Губа нашвидку:

— Адміністрація маріупільського заводу не пустила на завод комісії в справі українізації...

ТЬОТЯ Й МАЗАЙЛО

— Та не про те, милий ви хлопче! Не там! Дивіться в об'явах!

ГУБА

— За останній час набагато збільшився попит на українську книжку поміж робітництвом на Харківських заводах... За систематичний зловмисний опір українізації...

ТЬОТЯ

— Ах, боже мій! Та що ви там вичитуєте про якусь українізацію... Ви знизу прочитайте!.. Оповістки!

МАЗАЙЛО

— Он там читайте! Бачите? Я навіть звідси бачу: Харківський Окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу...

ГУБА

— Стривайте! Стривайте! Та невже?.. (*Перечитав якісь рядки в газеті*).

МАЗАЙЛО

— А ви думали! Серце ж, кажу...

ГУБА

— За постановою комісії в справах українізації, що перевірила апарат Донвугілля, звільнено з посади за систематичний і зловмисний опір українізації службовця М. М. Мазайла-Мазеніна...

Ойкнули. Тьотя Мотя розгубилася. До Мазайла:

— Що ж це таке?.. Як це?..

Рина до батька:

— Невже цьому правда, папо?.. Та чого ти мовчиш?

Тьотя і Рина з одного і з другого боку:

— Мино Марковичу!
— Папо!

Дядько Тарас, підійшовши, вдивився в Мазайла:

— Він уже ні гу, ні му!.. Ні ге, ні ме — занімів!

МАЗАЙЛИХА

— Голкою, Мино! Язика поколи голкою!..

Тертика до Мокія:

— А ми прийшли врятувати тебе од міщанської стихії... Ближче до комсомолу! Держися комсомолу! Верни руля на комсомол! Ну?

УЛЯ

— Це я... Побачила — наші комсомольці йдуть... Так я покликала на поміч... Я вже до тітки ніколи не поїду.

ТЕРТИКА

— Ну!

Мокій до Улі:

— Ну, Улю!.. (*до комсомольців*) Присяги не кажемо тепер...

ГУБА

— Знаю. Це з вірша Яновського:
Десять літ будуєм Владу Рад.
Маяком стоїть УСРР.
Нація не піде вже назад!

ТЕРТИКА

— Навпаки, — скоро скажемо всім Мазеніним: гол!

Ударив м'яча. Губа підбив. Мокій і собі. Уля собі.

Ціна 60 коп. (Р

У.С.Р.Р.

Державне видавництво